

Opinnäytetyö (AMK)

Diakin viestinnän koulutusohjelma

Journalismi

2012

Tiia Suorsa

PUUTTUVA RASTI

– sukupuolivähemmistöt 2000-luvun uutisissa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Diakin viestinnän koulutusohjelma | Journalismi

2012 | 63 sivua

Ohjaaja: Juha Sopanen

Tiia Suorsa

PUUTTAVA RASTI

Opinnäytetyön nimi viittaa uutisointiin, jossa sukupuolivähemmistöt nähdään varsinkin kuvituksen kautta puuttavana rastina lomakkeissa. Opinnäytetyössä tutkittiin sukupuolivähemmistöistä ja sukupuolen moninaisuudesta kirjoitettuja uutisia 2000-luvulla. Aineistona olivat Helsingin Sanomien ja Yle.fi:n kirjoitetut uutis- ja ajankohtaisartikkelit. Tavoitteena oli kartoittaa, kuinka paljon aiheesta on kirjoitettu yleisesti ottaen ja miten määrä on muuttunut eri vuosina. Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota käytettyihin termeihin sekä artikkelin että haastatteluiden ilmapiiriin.

Artikkelit kerättiin Helsingin Sanomien verkkoarkistosta aikaväliltä 1.1.2000–31.10.2012 ja Ylen verkkoarkistosta aikaväliltä 1.1.2008–31.10.2012. Vuosi 2012 on otettu tutkimukseen mukaan, vaikka sitä ei voitu tutkia kokonaisuudessaan. Tutkimus oli sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Tietoa kerättiin myös kyselyillä, joista toinen oli kohdennettu yleisölle ja toinen journalisteille. Kyselyillä kartoitettiin mielikuvia ja asenneilmapiiriä aiheen ympärillä sekä lähettäjä- että vastaanottajapuolella. Kyselyn tarkoituksena oli reflektoida tutkimustuloksia lukijoiden mielikuviin. Tutkimuksen aikana pidettiin myös blogia ”Media Gender”, jossa seurattiin sekä uutisointia että opinnäytetyön etenemistä.

Tutkimuksessa selvisi, että sukupuolivähemmistöistä on alettu kirjoittaa hieman enemmän viime vuosina, eli aiheen käsittely on kasvanut tasaisesti 2000-luvulla. Yksittäiset ilmiöt nostivat lukemia tiettyinä vuosina, kuten Marja-Sisko Aallon sukupuolenkorjausprosessi vuosina 2008–2010. Medialta puuttuu toisinaan termit ja sanamuodot kuvata vähemmistöjä. Sukpuolivähemmistöistä käytetyt ilmaukset ovat muuttuneet 2000-luvun aikana, viimeisen viiden vuoden aikana on alkanut vähitellen vakiintua suositeltu terminologia. Kieli muuttuu hitaasti, ja vielä vuonna 2012 saatettiin samassa artikkelissa käyttää monia eri termejä samasta asiasta.

ASIASANAT:

transsukupuolisuus, intersukupuolisuus, sukupuolenkorjaus, sukupuoli-identiteetti, transvestismi, sukupuoli, drag showt

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of communications of Diak | Journalism

2012 | 63 pages

Instructor: Juha Sopanen

Tiia Suorsa

MISSING TICK

The name "Missing Tick" comes from the news graphic where gender-variant minority is visible just by being the missing factor. The topic of the thesis is gender-variant minority and variation of gender in news in the 2000's. The research was based on the news and topical articles of Helsingin Sanomat and the public broadcaster Yle. The aim was to find out how much is written about the topic and how the amount has varied by years. It drew attention to the used terms and the spirit of the article and also of the interviews.

The articles were collected from the Helsingin Sanomat web archive during the period 1.1.2000–31.10.2012 and the Yle web archive during the period 1.1.2008–31.10.2012. The research was both qualitative and quantitative. The information was collected also by surveys; one was targeted to the public and one to the journalists. The surveys concentrated on the visions and attitudes toward the topic. The aim of the surveys was to reflect the research results in the images of the public.

The results of the surveys showed that gender-variant minority started to be more visible in the news and the topic had steady increased during the 2000's. The single topics, such as the case following the sexual reassignment process of the pastor Marja-Sisko Aalto in the years 2008–2010, increased the amount of the articles in certain years. Sometimes the media did not have the correct terms to describe the minorities. In the past five years the use of the terms changed a lot, the correct terms have taken their place in the news language.

KEYWORDS:

transgender, transsexual, intersex, the sexual reassignment surgery, gender identity, crossdressing, gender, sex, drag show

SISÄLTÖ

KÄYTETTY SANASTO	7
1 JOHDANTO	8
2 LÄHTÖKOHTIA	12
2.1 Sukupuolivähemmistöjen lyhyt mediahistoria	12
2.2 Kahtia jaettu mediamaailma	14
2.3 Terminologian muuttuminen	15
2.4 Transsukupuoli, transvestismi ja intersukupuolisuus	17
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS	19
3.1 Tutkimuksen tarkoitus	19
3.2 Käytetty tutkimusaineisto	19
3.3 Tutkimusaineiston keräys ja rajaus	21
3.4 Tutkimusmetodien esittely	22
3.5 Aineiston analyysi	23
3.5.1 Artikkelien analyysi aineistona	23
3.5.2 Kyselytutkimusten analyysi aineistona	24
3.6 Blogiseuranta	25
4 TUTKIMUSTULOKSET	27
4.1 Yleiset tulokset	27
4.1.1 Määrällinen tutkimus - Helsingin Sanomat	28
4.1.2 Määrällinen tutkimus – Yle.fi/uutiset	32
4.2 Terminologia – sukupuolivähemmistöjen määritelmät uutisissa	36
4.2.1 HS – Terminologian 12 vuotta	37
4.2.2 Yle – Terminologian viisi vuotta	41
4.3 Sukupuolivähemmistöt yksilöinä	43
4.3.1 HS – Puhujien sukupuoli	43
4.3.2 Yle – Puhujien sukupuoli	45
4.4 Artikkelien asenteet ja ilmapiiri	46
4.4.1 Artikkelien ilmapiiri	47
4.4.2 Puhujien asenteet	49
4.5 Kuvien kieli	52

4.6 Kyselytutkimukset	53
4.6.1 Sukupuolen moninaisuus uutisissa -kysely	53
4.6.2 Sukupuolivähemmistöt journalistin työpöydällä -kysely	56

5 YHTEENVETO	60
---------------------	-----------

LÄHTEET	62
----------------	-----------

LIITTEET

- Liite 1. Kyselyn kysymykset yleisölle.
 Liite 2. Kyselyn kysymykset toimitustyötä tekeville.
 Liite 3. Aineiston keräyksessä käytetyt hakutermit.

KUVAT

Kuva 1. Yle – Alueutisten artikkelien jakautuminen kartalla.	36
--	----

KUVIOT

Kuvio 1. HS – Uutisten määrä vuosittain.	28
Kuvio 2. HS – Uutisten esiintyvyys osastoittain.	29
Kuvio 3. HS – Artikkelien kotimaa-/ulkomaajakauma.	30
Kuvio 4. HS – Artikkelin pääaihe.	31
Kuvio 5. Yle – Uutisten määrä vuosittain.	33
Kuvio 6. Yle – Artikkelien esiintyvyys aiheittain.	34
Kuvio 7. HS – Transsukupuolisista käytetyt termit uutistekstissä 2000-luvulla.	38
Kuvio 8. HS – Sukupuolenkorjausprosessista käytetyt termit.	40
Kuvio 9. Yle – Transsukupuolisesta käytetyt termit.	41
Kuvio 10. Yle – Sukupuolenkorjausprosessista käytetyt termit.	42
Kuvio 11. HS – Artikkelien kehys vuosittain.	47
Kuvio 12. Yle – Artikkelien kehys vuosittain.	49
Kuvio 13. HS – Puhujien asenteet.	51
Kuvio 14. Yle – Puhujien asenteet.	51
Kuvio 15. Kysely yleisölle – Miten sukupuolivähemmistöistä kirjoitetaan.	54
Kuvio 16. Yleiskysely – Yleissivistykseen kuuluvat termit.	55
Kuvio 17. Kysely journalisteille – Miten sukupuolivähemmistöistä kirjoitetaan.	57
Kuvio 18. Kysely journalisteille – Yleissivistykseen kuuluvat termit.	58

TAULUKOT

Taulukko 1. Artikkelien määrä Ylen alueuutisissa alueittain.	35
Taulukko 2. HS – Puhujien sukupuoli.	43
Taulukko 3. Yle – Puhujien sukupuoli.	45

KÄYTETTY SANASTO

cis	Cissukupuolinen. Henkilö, joka ei kuulu sukupuolivähemmistöön. (Seta 2012, 8.)
lhbtq	Kattokäsite, joka viittaa sekä seksuaali- että sukupuolivähemmistöihin. Muodostuu sanoista: lesbot, homot, biseksuaalit, transihmiset, intersukupuoliset ja queer. (Seta 2012, 5.)

1 JOHDANTO

Puuttuva rasti -nimi johdattelee mielikuvaan, joka syntyy, kun ajatellaan uutisia sukupuolivähemmistöistä. Varsinkin kuvituksessa sukupuolivähemmistöt esiintyvät lakialoitteiden myötä lomakkeiden puuttuvana rastina. Sukupuolivähemmistöt jaetaan yleisesti transihmisiin ja intersukupuolisiin. Transihmisyys liittyy sukupuoli-identiteettiin, kun taas intersukupuolisuus on enemmän lääketieteellinen tila. Termistö on jatkuvassa liikkeessä - intersukupuolisista käytettiin 1980-luvulle asti nimitystä hermafrodiitti (Venhola 2001, 24). Silti vielä 2000-luvulla on mediassa käytetty vanhaa loukkaavampaa termiä (esim. Uusi Suomi 2010). Tämä kuvaa hyvin, miten terminologian muuttuminen arki- ja uutiskielessä on hidasta, vaikka molemmat yrittävät elää ajassa. Kerran opittu termi saattaa pysyä mielessä oikeana totuutena eikä tietoja tarkisteta riittävän usein.

Termitaituri nuoralla

Mediassa vallitsee ongelmallinen tila, jossa jokaisen rivitoimittajan pitäisi tietää kaikesta kaikkea ja osata välittää viesti sekä kuvin että sanoin. Sukupuolen määrittely ja tiettyyn sukupuolirooliin asettuminen on vaikeaa, joskus jopa cis-sukupuolisille. Harva haluaa asettua stereotyyppisiin mies- tai naisoletuksiin yhteiskunnassa (Seta 2012, 6). Vähemmistöt termistöineen ovat monelle haasteellisia jokapäiväisessä hektisessä uutistyössä. Toimittajilla on edelleen jonkinlainen opettajamainen vastuu suuren yleisön sivistämisestä ja asennekasvatuksesta. Journalistin ohjeet velvoittavat aina tarkistamaan tiedot mahdollisimman hyvin (Suomen Journalistiliitto 2011), mutta silti uutisesta toiseen puhutaan harhaanjohtavilla käsitteillä ja ruokitaan pahimmassa tapauksessa halventavaa stereotypiaa.

Monet oikeat tiedot ovat netissä yhden haun tai puhelinsoiton päässä. Kiireessä usein kuitenkin oma oikeaksi mielletty tieto korvaa tarkastuksen. Kyselytutkimukseen vastanneista toimittajista suurin osa kertoi, että aiheesta on helppoa tai erittäin helppoa puhua toimituspalaverissa. Aihetta voidaan siis nykyään käsitellä jo avoimesti, ja ilmaisia sekä näkökulmia olisi hyvä pohtia yhdessä palaverissa. Samalla tavalla kuin toimituksissa pidetään huolta, että puhutaan prosenttiyksiköstä eikä prosentista, voidaan pitää huolta myös, että puhutaan transsukupuolesta eikä transseksuaalisuudesta.

Aihe on monelle vaikea, yhä useampi sukupuolivähemmistöön kuuluva ei haluaisi määritellä itseään mitenkään – moni transihminen haluaa olla ihan vain nainen tai mies ilman etuliitettä. Onkin tärkeää ottaa huomioon haastateltavien itse käyttämät termit itsestään, ja muuten artikkeleissa pyrkiä sukupuolineutraaliin kieleen. (Seta 2012, 5.)

Kahtiajakautuneesta mantereesta sukupuolimereksi

Tutkimusaiheen mediahistoria on tärkeä, jotta voidaan ymmärtää nykytila. Mielinkiintoisia ja tärkeitä tietoja ovat esimerkiksi ensimmäisen transuutisen julkaiseminen suurelle yleisölle vuonna 1952 sekä termistön kehitys neljä vuosikymmentä. Vasta 1990-luvulla luovuttiin ehdottomasta kahden sukupuolen ideologiasta ja jutuissa alkoi esiintyä myös ”kolmas sukupuoli” Kate Bornsteinin johdolla. (Arune 2006, 111 & 119.) 2000-luvulla sukupuolivähemmistöistä on alettu kirjoittaa, mutta kuinka paljon? Helsingin Sanomat ja Yle ovat valtakunnallisia medioita, joita seuraa suuri määrä suomalaisia. Näiden arkistoihin sukkellettiin tutkimaan, kuinka paljon artikkeleita oikeastaan on kirjoitettu ja miten määrä on vaihdellut vuosien aikana. Vuosien aikana on ollut vaihtelua, kun esiin on tullut yksittäisiä suuria tapauksia. Myös virallinen termistö on vaihtunut, vuonna 2009 luovuttiin esimerkiksi vanhasta nimityksestä transseksuaali ja sen tilalla alettiin käyttää virallisesti kuvaavampaa termiä transsukupuolinen (YSA 2000). Termin virallistaminen näkyy uutiskielessä, mutta hitaasti.

Sukupuolittunut maailma on kiinnostava myös laajemmin uutisoinnissa, jossa uutisen kohteena ei ole välttämättä sukupuolivähemmistön edustaja. Uutiskieli elää ajassa ja monissa uutisissa ajatus yhteiskunnasta, jossa elää vain miehiä ja naisia, on edelleen vahva. Tämä näkyy uutiskielen termistössä, jota tutkimalla voidaan nähdä laajempi kuva todellisesta asenneilmapiiristä. Jotkin uutiset eivät varsinaisesti kerro sukupuolivähemmistöistä suoraan, mutta uutisissa on kyseenalaistettu vallitseva sukupuolikoodisto. Tutkimuskysymyksenä on, kuinka paljon ja miten sukupuolen moninaisuudesta on kirjoitettu 2000-luvulla?

2000-luvun uutisissa sukupuolivähemmistöt henkilöityivät vahvasti kiinnostusta herättäneisiin yksittäisiin tapauksiin. Monet muistavat pastori Marja-Sisko Aallon, jonka tulevaisuutta kirkollisissa tehtävissä puitiin muutaman vuoden ajan sukupuolenkorjauksen aikana ja jälkeen. Hieman myöhemmin katseet kääntyivät sukupuolikohuun juoksija Caster Semenyan ympärillä hänen voitettua ylivoimaisesti naisten 800 metrin juoksu vuoden 2009 MM-kilpailuissa. Kummatkin aiheet herättivät median kiinnostuksen uuteen aiheeseen, ja alkoi ilmestyä myös taustoittavia juttuja.

Lähivuosina sukupuolivähemmistöt ovat olleet uutisissa uusien lakialoitteiden saattamana, josta opinnäytetyön nimi ”Puuttuva rasti” juontaa juurensa. Uutiskuvituksessa sukupuolivähemmistöt kuvataan usein puuttuvana rastina lomakkeissa, kolmantena sukupuolena, joka on vaikea mahduttaa kahtiajakautuneeseen yhteiskuntaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös kuvamateriaalia, joka keskittyi pääosin yksittäisiin henkilökuviin.

Syitä ja seurauksia

Aiheesta ei ole aiemmin tehty opinnäytetyötä nimenomaan journalismin näkökulmasta. Sukupuolen moninaisuutta pidetään marginaalisena aiheena eikä opiskelijoita usein rohkaista tekemään opinnäytetöitä siitä (Aarnipuu 2008, 235). Muutamia opinnäytetöitä on tehty sukupuolivähemmistöistä sosiaalialalla. Nämä käsittelevät hoitohenkilökunnan sukupuolikäsityksiä (esim. Weckström 2011) ja transvestisuutta perheessä (Leinonen 2005).

Media on voimakas tiedon ja vaikuttamisen väline, josta monet ottavat omakseen erilaisia stereotypioita ja mielikuvia. Ei ole yhdentekevää, miten uutisen kirjoittaa tai mitä kuvia sen yhteydessä käytetään. Median kieli on usein kirjavaa ja vähemmistöt nousevat esiin usein vain suuren kohun aiheuttamana. Oli aika kartoittaa, kuinka paljon ja miten suurimmat mediat oikeastaan puhuvat sukupuolen moninaisuudesta.

Nykyhetki linkittyy menneisiin vuosiin ja siihen kerronnan tapaan, jota uutisteksti edelleen käyttää menneiltä vuosikymmeniltä. Tässä opinnäytetyössä seurataan vaiheita sukupuolivähemmistöjen mediahistoriasta terminologiaan, joka luo kullissit ymmärrykselle. Tätä kautta siirrytään tutkimuksen tavoitteisiin ja aineiston keräystapoihin. Lopuksi esitellään tulokset artikkelien ja kyselyiden osalta. Aineistona käytetään artikkeleita sekä internetkyselyitä, jotka olivat suunnattu yleisölle ja erikseen toimituksellista työtä tekeville.

2 LÄHTÖKOHTIA

Opinnäytetyön aihe lähti liikkeelle näkymättömyydestään. Tutkimustyön edetessä huomattiin, että opinnäytetyön valmistumisen ajankohta oli enemmän kuin kohdallaan. Kun aihe oli jo päätetty ja tutkimustyö aloitettu, ilmestyi ensimmäinen artikkeli aiheesta Journalisti-lehdessä. Artikkeleihin haastatellut Setan pääsihteerit Aija Salo ja Trasekin puheenjohtaja Antti Karanki antoivat median transuutisoinnin tasolle kouluarvosanan 6. Kumpikin luonnehtii suomalaismedian antamaa kuvaa skandaalihakuisiksi, yhtenä syynä ajateltiin olevan aihepiirin tuntemattomuus. Kummatkin toivoivat, että julkisuuteen nousisivat ensisijaisesti asiat eivätkä yksittäiset ihmiset. (Valkama 2012, 4–5.) Toisaalta kukaan ei voi estää yksittäisiä ihmisiä puhumasta ja olemasta haastateltavana. Usein uutisia elävöittää henkilökohtainen tarina, ja kuvissa halutaan mieluummin nähdä henkilö kuin asiakirjapaperi. Tutkimus keskittyy kuitenkin selvittämään, miten kirjoitetut artikkelit on luotu sisällöltään.

Vielä saman vuoden puolella ilmestyi Setan julkaisema Opas toimittajille – Lhbtq – Näin kirjoitat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä (2012). ”Hyväkin tarkoittavan kirjoittajan tekstiin saattaa livahtaa loukkaava tai vanhentunut ilmaus”, toteaa Setan tiedottaja Eliisa Alatalo esipuheessaan. Alatalo mainitsee myös, että medially on keskeinen rooli rakennettaessa yhdenvertaista yhteiskuntaa. (Emt, 3.)

2.1 Sukupuolivähemmistöjen lyhyt mediahistoria

Tällä kertaa ei lähdetä liikkeelle muinaisista roomalaisista, vaikka antiikin tarus-tossa ja sumerilaisessa mytologiassa onkin sukupuoleltaan moninaisia hahmoja (Aarnipuu 2008, 23). Transsukupuolisuus tai intersukupuolisuus oli hyvin harvinaisen aihe uutisissa muutama vuosikymmen sitten. Aihe eli vahvasti tarunhoh-toista elämää vielä tälläkin vuosisadalla. Vasta muutamien viime vuosien aikana asenneilmapiiri on muuttunut ja aihetta on ylipäänsä käsitelty jollain tavalla.

Ensimmäisenä suuren yleisön transuutisena pidetään Christine Jorgensenin sukupuolen korjausta miehestä naiseksi vuonna 1952 (Arune 2006, 111). Tällöin yleisö oppi myös uudet käsitteet, joilla puhua asiasta. Yksityisen kirjeen joutuminen vääriin käsiin aloitti mediamylläkkään asiasta, josta ei ollut aiemmin kirjoitettu massamediassa mitään. Koko tapahtumaketju oli monelle täysin uusi, koska transsukupuolisista ei ollut puhuttu julkisuudessa eikä edes kahvipöydissä. Jorgensen ei ollut edes päässyt ulos sairaalasta, kun otsikot transnaisesta täyttivät lehdet. Sukupuolenkorjauksesta tuli puhutuin uutinen Yhdysvalloissa vuonna 1953. (Emt, 111–112.) Tapauksesta uutisoitiin myös Suomen mediassa, koska Jorgensen saapui Yhdysvalloista naapurimaahan Ruotsiin sukupuolenkorjaushoitoon – ja olihan tapahtuma merkittävä muutenkin.

Historiallisesti on merkittävää miten 1900-luvun alussa oltiin jo kiinnostuneita tutkimaan sukupuolen moninaisuutta ja seksuaalisia suuntauksia. Terminologia oli vielä heikkoa eikä monia käyttäytymiseen liittyviä tekijöitä tunnettu. Kuten Arune (2006, 113) toteaa, oli natsien Berliinissä Sukupuolen tutkimuslaitos juutalaisen johtajansa kanssa sietokyvyn ulkopuolella. Ratkaiseva löytö tehtiin juuri ennen toista maailmansotaa. Laitos kuitenkin poltettiin ja tutkimukset jäätivät juuri kun oli selvitetty, että sukupuolien välinen erilaisuus käytöksessä liittyy hormoneihin (emt, 111–112).

Median vallasta kertoo hyvin 1970-luvulla heränneen punk-liikkeen ensiaskeleet. Aikansa radikaalit tulivat ensin hyvin toimeen sukupuolirooleja rikkovien transihmisten kanssa ja löysivät paikkansa vapaamielisistä drag-baareista. Media loi kuitenkin alusta asti kuvaa vain punkin maskuliinisesta rähinöivästä puolesta, johon lopulta punkkarit samaistuivat ja ottivat median luoman kuvan peilikseen. Tämän jälkeen transihmiset eivät enää olleet yhtä tervetulleita klubeille. (Aarnipuu 2008, 200–201).

Opinnäytetyön tutkimus keskittyi 2000-luvulle, mutta tutkimusaineistoa kerätessä vierailtiin myös 1990-luvulla, jolloin oli selkeästi kiinnostusta ja halua kertoa sukupuolivähemmistöistä, mutta sanat puuttuivat. Satunnaisissa artikkeleissa toistuvat jatkuvasti sukupuolen vaihtaminen ja jopa transut. Sukupuolenkorjauksesta puhutaan kuin paidan vaihtamisesta ja toisaalta transihmiset esitetään

hieman huvittavina poikkeuksina yhteiskunnan koodistossa. 1990-luvun alussa sukupuolivähemmistöt esiintyivät Helsingin Sanomien sivuilla lähinnä mielipide- ja televisio-ohjelmaosastoilla.

Helsingin Sanomien 90-luvun uutisissa intersukupuoliset ovat täysin näkymättömiä. Vuosina 1990–1999, 10 vuoden aikana, sivuilta löytyi yksi uutinen, joka sekin meni kategoriaan ”Maailman ihmisiä”. Ylen arkistossa ei päästy 90-luvulle saakka. Maailma muuttuu hitaasti, mutta muuttuu. 2000-luvun alussa puhutaan edelleen samoin, paikoin loukkaavin termein, mutta kymmenen vuoden aikana oikeat sanat alkavat löytyä ja sukupuolivähemmistöistä puhutaan julkisesti enemmän.

2.2 Kahtia jaettu mediamaailma

Jos media ajatellaan hyvin yleisenä käsitteenä kaikelle sille informaatiolle ja visuaalisille ärsykkeille, joita kohtaamme päivittäin, voidaan ajatella, että sillä on suhteellisen paljon vaikutusta myös alitajuntaan. Mainoksissa luodaan erittäin vahvasti visuaalista kuvaa miesten maailmasta, joka eroaa naisten maailmasta. Näiden kahden maailman väliin ei rakennu mitään, ja harvemmin väliin jää edes tilaa rakentaa mitään. Median maailma on jakautunut kahtia, joista kumpikin puolisko on värikoodattu, termikoodattu ja molemmille puolille on jaettu roolit, joihin astua. Yleisön on samaistuttava jompaankumpaan puoliskoon, tytöille ja pojille on varattuna Naisen tai Miehen aikuispaikka (Laiho & Ruoho 2005, 10), johon he kasvavat. Kuten Median merkitsemät -teoksessa (emt.) todetaan, media muokkaa kaiken aikaa tavoitteita, kasvaminen ja aikuistuminen ovat yksilösuorituksia jotakin valmiiksi määriteltyä kohti.

Kun puhutaan sukupuolivähemmistöjen näkyvyydestä mediassa, on jo kuljettu pitkä matka siitä, kun mies oli sukupuolena normi ja maskuliinista valta-asetelmaa ei kyseenalaistettu. Nainen on nähty ”toisena” mieheen verrattuna myös mediassa ja kummankin ”reviirejä”, esimerkiksi baaria ja keittiötä, on varjeltu tarkasti. (Dyer 2002, 52.)

Richard Dyer on käsitellyt stereotyyppejä melko laajasti teoksessaan *Älä katso - seksuaalisuus ja rotu viihteen kuvastossa* (2002). Stereotyyppit on kuvattu helpoksi koodistoksi, jota viihde ja media voivat hyödyntää, mutta radikaalin kategorioinnin hinnalla. Luomme usein stereotypioita ja sosiaalisia kategorioita, jotka ovat kuitenkin epävakaita, sillä selkeän rajan veto vierekkäisen kategorian väliin on mahdotonta. Stereotyyppien rooli on tehdä häilyvistä asioista, kuten sukupuoli tai seksuaalisuus, pysyviä ja eriytyneitä. (Emt, 53.) Tähän perustuen voidaankin ajatella, että nopeassa uutistyyössä on helppoa käyttää jotakin ennalta määriteltä ja pysyvää, kuin rakentaa täysin uutta.

2.3 Terminologian muuttuminen

Mediassa terminologian sekavuus ja laajuus on hämmentänyt niin toimittajia kuin lukijoita koko 60-vuotisen taipaleen aikana. Sukupuoliteoreetikko Kate Bornsteinin johdattamana vasta 1990-luvulla alettiin puhua kolmannen sukupuolen käsitteestä (Arune 2006, 119), joka toi lisää ulottuvuuksia koko aiheeseen, kun transsukupuoliset eivät halunneet tulla jaetuksi selkeästi mieheksi tai naiseksi. Myös kielelliset erot ovat olleet ratkaisevia neutraalin uutiskielen luomisessa. Englannin sukupuolijaotettu persoonapronomini ”she/he” on ollut haasteellisempi verrattuna esimerkiksi suomen kielen ”häneen”.

Kuten huomaamme, elämme yhteiskunnassa joka yleisesti näkee ihmiset jaettuina kahdeksi sukupuoleksi, mieheksi ja naiseksi. Transsukupuolisten käsite on siivussa, tämä on miten lukijat, kuuntelijat ja katsojat tulkitsevat kaikkea mitä on kirjoitettu tai tuotettu koskien transsukupuolisia ihmisiä tai transsukupuolisia. [--] Englannin kielessä tämä jättää journalistin lajittelemaan kaiken suurelle yleisölle, sisältäen persoonapronominin ”he” ja ”she”.¹ (Arune 2006, 199–200 käännös Tiia Suorsa)

¹ All that considered, we live in a society that generally views humans as divided into two sexes, male and female. Concepts of transsexuals aside, that is how readers, listeners, and viewers will interpret anything written or produced concerning transsexuals or transgendered subjects. -- In the English language, that leaves the journalist to sort everything out for the general public, including the use of the pronouns, such as “he” and “she”. (Arune 2006, 199–200.)

Toisaalta suomen kielen rajoitus tulee esiin 1800-luvun puolivälissä kehitetyssä (Saresma ym. 2010) sanassa ”sukupuoli”, jolla tarkoitetaan sekä henkistä että fyysistä tilaa. Englannin kielessä esiintyy kahtiajako ja sukupuolen voi eritellä käsitteisiin ”gender” ja ”sex” (esim. Arune 2006, 111–112). Suomeksi joudutaan käyttämään kiertoilmaisuja kuten koettu, sosiaalinen, fyysinen tai henkinen sukupuoli.

2000-luvun alussa transsukupuolisista käytettiin järjestelmällisesti vielä nimitystä transseksuaalit, ja he rinnastettiin yhdeksi seksuaalivähemmistöksi. Nimitystä käytettiin asiateksteissä ja termin määritelmä löytyi myös Setan termistöstä. Nimityksestä kuitenkin luovuttiin 2000-luvun aikana, koska haluttiin korostaa, ettei transsukupuolisuudella ole mitään tekemistä seksuaalisuuden kanssa. Joitakin nimitys loukkaa, mutta vähintään se aiheuttaa väärinkäsityksiä. Termi on alun perin käännetty väärin englannin sanasta ”transsexual” (Karanki 2012).

Intersukupuolisista puolestaan on käytetty vielä 2000-luvulla joissakin medioissa nimitystä hermafrodiitti (esim. Uusi Suomi 2010), joka on vanha ja loukkaava termi. Hermafrodiitti-termi pitäisi olla käytössä lähinnä eläimistä ja kasveista puhuttaessa (Hill & Mays 2011, 13). Toimittajilla on valta ja oikeus vaikuttaa terminologian oikeellisuuteen. Kuten Raudaskoski (2012) muistuttaa, jos ihmisillä on jo väärä käsitys ennestään, se sama väärä käsitys jatkuu eikä lukija opi mitään uutta.

Terminologia ei ole yksiselitteinen ja jokainen voi määritellä itse, mikä haluaa olla. Viralliset termit ovat vain ohjeellisia ja suuntaa-antavia, jotta pahimmilta väärinymmärryksiltä voitaisiin välttyä. Oman hämmennyksensä aiheuttavat englannista suomeen käännetyt termit, jotka saattavat olla ristiriidassa toistensa kanssa. Esimerkiksi suomeksi puhutaan transvestiiteista ja termi ”ristiinpukeutuja” on vanhentunut sana, kun taas englanniksi ”transvestite” on loukkaava termi ja suositaan enemmän termiä ”crossdresser” (Hill & Mays 2011, 44; Seta 2012, 12).

2.4 Transsukupuoli, transvestismi ja intersukupuolisuus

Transihmiset on kattoterminä, jolla tarkoitetaan transsukupuolisia, transgendereitä ja transvestiitteja. Joskus transihmisiin luetaan myös intersukupuoliset, mutta yleensä intersukupuoliset on käsitetty omana ryhmänään. Näiden kaikkien kattoterminä on sukupuolivähemmistöt, joka käsittää myös kaikki ne ihmiset, jotka kokevat sukupuolensa joksikin muuksi kuin selkeästi mieheksi tai naiseksi. Transihmisen keho ei vastaa koettua sukupuolta. Transmies tarkoittaa miestä, joka on syntynyt naisen kehoon ja transnaisella vastaavasti naista, joka on syntynyt miehen kehoon. Transgenderillä tarkoitetaan laajemmin henkilöä, joka varioi eri sukupuolia tai ei samaistu täysin yhteen, ennalta määriteltyyn sukupuoleen. (Trasek 2012; Aarnipuu 2008.)

¹Transsukupuolisuudella on sosiaalinen leima, että se on elämäntapavalinta, kuitenkin löydöstemme mukaan sukupuoli-identiteetin kehittymiselle on biologinen syy. (BBC 2008 käänös Tiia Suorsa)

Transvestiitit usein sekoitetaan arkipuheessa transsukupuolisiin. Transvestiitti ei halua tai tunne tarvetta korjata sukupuoltaan, mutta haluaa toisinaan eläytyä vastakkaisen sukupuolen rooliin ja ilmentää tätä vaatteilla. Naisten transvestisuus on melko näkymätöntä ja voisi sanoa helpompaa, koska yhteiskunta hyväksyy naisen pukeutumisen miesten vaatteisiin helpommin. Miesten pukeutuminen naisten vaatteisiin aiheuttaa edelleen hämmennystä ja reaktiot vaihtelevat aggressiivisuudesta huvittuneisuuteen. (Aarnipuu 2008.) Transvestismi saatetaan mieltää myös synonyymiksi drag queeneille. Drag queenit ja kingit sijoituvat yleensä kuitenkin show-maailmaan ja drag jää usein lavalle eikä henkilöllä ole tarvetta pukeutua vastakkaisen sukupuolen vaatteisiin esimerkiksi kotona tai kadulla. Dragissa sukupuoli ja vaatteet saavat uusia merkityksiä. Vaatteista tulee korostetun sukupuolittuneita, ja ne voidaan nähdä täysin erilaisilla kuin normaalissa arjessa. (Aarnipuu 2010.)

¹There is a social stigma that transsexualism is simply a lifestyle choice, however our findings support a biological basis of how gender identity develops. (BBC 2008)

Intersukupuolisuus on synnynnäinen, lääketieteellinen tila, jossa henkilöllä on havaittavissa kummankin sukupuolen piirteitä. Piirteet voivat ilmetä heti syntymässä tai myöhemmin murrosiässä. Lääketiede näkee intersukupuolisuuden häiriönä, ja tästä syystä Suomessakin leikataan kulttuurisista sekä esteettisistä syistä pienten vauvojen sukuelimiä. Usein vanhemmilla ei ole riittävästi tietoa ja asiaa salataan. Lääkärit ja vanhemmat ovat usein päättäneet vauvansa sukupuolen sen jälkeen, kun on selvinnyt, että vastasyntyneen sukuelimet eivät ole selkeästi tytön tai pojan. Fyysinen keho ei aina kuitenkaan vastaa koettua sukupuolta, siksi monet intersukupuoliset kokevat elävänsä lopun elämänsä tietynlaisessa välitilassa. (Aarnipuu 2008, 68–69.)

Myös intersukupuolisten määrästä on vaihtelevaa tietoa, koska kyse ei ole selvärajaisesta ilmiöstä. Ylen (2009) artikkelin mukaan Suomessa määrää pidetään muutamassa kymmenessä tapauksessa vuosittain. Aarnipuu kirjoittaa luvun olevan lähellä down-vauvojen määrää, eli noin 100 vuodessa. BBC:n dokumentin ”Minä ja sukupuoleni” (2011) mukaan maailmanlaajuisesti intersukupuolisia syntyy sama määrä kuin kaksosia.

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen tarkoitus

Transsukupuoliset ovat olleet lähes näkymättömiä uutisoinnissa. Transsukupuolisista puhutaan usein skandaalinkäryisesti tai yksittäistapauksina jossakin suuremmassa kontekstissa. Vuonna 2010 sukupuoli-identiteetin tutkimuksiin haki yhteensä 150 ihmistä (Niemi 2011). Luku saattaa vaikuttaa pieneltä, mutta mukana ovat vain he, jotka haluavat hakeutua sukupuolenkorjausprosessiin. Tämän luvun ulkopuolelle jäävät kaikki he, jotka elävät syntymässään kehossa, mutta saattavat silti kokea sosiaalisen sukupuolensa riittämättömäksi, vajaaksi tai rajoittavaksi.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten ja kuinka paljon kaksi Suomen suurinta mediaa, Helsingin Sanomat ja Yle, ovat 2000-luvulla kirjoittaneet sukupuolivähemmistöistä? Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, kuinka paljon artikkeleita on julkaistu vuositasolla, keitä niihin on haastateltu ja minkälaisia termejä on käytetty? Tutkimuksen tarkoituksena oli myös kartoittaa, minkälaisessa kehysessä artikkelit ovat ja minkälaisella asenteella haastateltavat puhuvat?

3.2 Käytetty tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona käytettiin Helsingin Sanomien Digilehden (nyk. HS Verkko) arkistosta löytyneitä lehtiartikkeleita ja Yle.fi-sivuston verkkouutisia. Yleisön ja journalistien asenteita ja mielipiteitä kerättiin kahdella erillisellä kyselyllä, jotka olivat avoimena netissä Webropol-kyselypalvelussa lokakuussa 2012. Toinen kysely oli suunnattu kaikille yli 16-vuotiaille, jotka kokivat kuluttavansa suomalaisia uutisia tavalla tai toisella. Kyselyä ei ollut suunnattu erityisesti Helsingin Sanomien tai Ylen lukijoille, ja kysymykset koskivat mediaa yleisesti.

Toinen kysely puolestaan suunnattiin kaikille toimitustyötä tekeville välineestä riippumatta. Vastajat määrittivät itse, kuuluvatko toimitustyötä tekevään ammattikuntaan. Mukana saattoivat olla myös kuvaajat, bloggaajat ja muut journalistista työtä tekevät henkilöt. Tätä koko ryhmää kutsutaan tässä kyselytutkimuksessa journalisteiksi tutkimustekstin luettavuuden helpottamiseksi.

Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomat (HS) on valtakunnallinen sanomalehti, jonka levikki vuonna 2011 oli 365 994 kappaletta. 2000-luvulla Helsingin Sanomien levikki on laskeutunut 450 000 tuntumasta lähes 100 000 kappaletta. Silti se on selkeästi Suomen laajalevikkisin sanomalehti. (Levikintarkastus 2012.) Helsingin Sanomia voi lukea perinteisenä paperilehtenä, verkkolehtenä tai nettiartikkeleina. Tutkimuksessa mukana olivat HS Digilehden arkistosta löytyneet artikkelit. Tutkimukseen Helsingin Sanomat otettiin mukaan juuri laajalevikkeisyytensä vuoksi. Tutkimuksessa haluttiin tarkastella medioita, jotka saavuttavat mahdollisimman monet ihmiset Suomessa, ei vain tiettyä kaupunkia tai aluetta.

Yleisradio

Yle on valtion omistama yleisradioyhtiö, joka tuottaa uutisia radioon, televisioon ja internetiin. Ylen toimintaa säätelee Laki Yleisradio Oy:stä. ”Ylen tehtävänä on tukea kansanvaltaa ja vahvistaa suomalaista kulttuuria sekä näyttää monipuolinen ja monikulttuurinen kuva maailmasta.” Uutiset ovat sekä valtakunnallisia että maakunnallisia. (Yleisradio Oy 2012b.)

Opinnäytetyössä on tarkasteltu vain kirjoitettuja internetuutisia, mutta otettu mukaan sekä valtakunnallinen että maakunnallinen uutisointi. Ylen internetartikkelit valittiin tutkimukseen, koska ne kattavat lähes koko Suomen. Yle tavoittaa 95 % suomalaisista (Yleisradio Oy 2011). Luku koskee kaikkia Ylen ohjelmistoja, ei pelkästään internetiä.

3.3 Tutkimusaineiston keräys ja rajaus

Tutkimusaineistona käytettiin Helsingin Sanomien artikkeleita aikaväliltä 1.1.2000–31.10.2012 ja Ylen nettiartikkeleita aikaväliltä 1.1.2008–31.10.2012. Tarkoituksena oli tarkastella 2000-luvun kehitystä. Vuoden 2012 artikkeleita kerättiin lokakuun loppuun saakka, joten marras–joulukuun mahdollisia artikkeleita ei ole huomioitu tutkimuksessa. Artikkelit kerättiin koko lehdestä, mutta ulkopuolelle rajattiin kulttuuriarvostelut, yleisön mielipiteet, kolumnit ja kaikki sellaiset artikkelit, jotka eivät varsinaisesti täyttäneet lehtiartikkelin uutis- ja ajankohtaiskriteereitä. Yleisradion sivuilla keskityttiin vain uutisartikkeleihin, eikä mukaan otettu YleX-sivuston artikkeleita, koska samoja aiheita käsiteltiin Yle uutisten puolella, jos aihetta uutiseksi oli. Tutkimuksessa keskityttiin lähinnä tekstiin, mutta huomioitiin myös käytetyt kuvat.

Opinnäytetyötä varten tutkittiin vain artikkeleja, jotka liittyvät ihmisten trans- tai intersukupuolisuuteen. Aineistosta rajattiin pois artikkelit, joissa mainitaan sivulauseessa vain kerran transihmiset ja artikkeli muuten käsittelee täysin eri aihetta. Tutkimusaineisto sisältää kuitenkin myös artikkeleita, joiden pääaiheena on jokin muu kuin sukupuolivähemmistöt, mutta sukupuolen moninaisuutta on käsitelty osana pääaihetta. Muuten kaikkien artikkeleiden pääaiheena on sukupuolen moninaisuus.

Tutkimusaineistona käytettiin myös kyselyjä, jotka tehtiin internetissä. Kyselyitä tehtiin kaksi rajaten toinen lukijoille ja toinen journalisteille. Linkkiä jaettiin vain internetissä, enimmäkseen sosiaalisessa mediassa ja sähköpostilla. Sosiaalisen median kanavia olivat muun muassa Facebook ja Twitter.

Tutkimusta varten haastateltiin kahta sukupuolivähemmistöjen edustajaa, joiden antamat henkilökohtaiset tiedonannot tukivat tausta-aineiston käsittelyä. Toinen haastateltavista oli Trasek ry:n puheenjohtaja Antti Karanki ja toinen Turun transryhmän vetäjä Mikael Raudaskoski.

3.4 Tutkimusmetodien esittely

Uutisartikkeleihin perustuvaa aineistoa tutkittiin sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti. Kvantitatiivista tutkimusmenetelmää hyödynnettiin, kun selvitettiin artikkeleiden määrällisiä suhteita. Määrällisiä tietoja olivat esimerkiksi, kuinka paljon artikkeleita oli kirjoitettu yhteensä kummassakin mediassa ja kuinka paljon erilaisiin sukupuolikategorioihin luokiteltavia haastateltavia oli käytetty. Laadullista tutkimusta edustivat esimerkiksi tutkimuskysymykset: minkälainen ilma-
piiri artikkeleista välittyy, miten termejä on käytetty ja miten sukupuolivähemmistöistä pitäisi kirjoittaa?

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa aineisto sijoitettiin taulukkoon ja jokaiselle tutkimusyksikölle annettiin arvo, eli muuttuja. Jotkin muuttujat voivat olla nominaalimuuttujia, kuten sukupuoli. Siitä ei voida laskea esimerkiksi keskiarvoa. Tutkimuksessa määriteltiin perusyksikkö, tässä tapauksessa median kuluttajat ja journalistit, josta otettiin otos. (Alasuutari 2011, 34 & 37.) Kvalitatiiviseen analyysiin kuului havaintojen pelkistäminen, missä kiinnitettiin huomiota vain siihen mikä on teoreettisen viitekehyksen kannalta olennaista. (Emt, 40.) Näin tekstimassasta saatiin eroteltua esimerkiksi halutut termit tai erilaiset juonirakenteet.

Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä on nähty usein toisensa poissulkeviksi analyyseiksi. Kuten Alasuutari (2011, 32) toteaa, ”näitä voidaan kuitenkin käyttää samassa tutkimuksessa ja saman tutkimusaineiston analysoinnissa.” Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää hyväksi myös numeerisia arvoja, jolloin samanlaiset vastaukset koodataan samalla numerolla. Luokitteluvaihtoehtoja voi aluksi olla monta ja niitä voi karsia lopuksi. (Aaltola & Valli 2001, 158–159.) Esimerkiksi Ylen aineistossa ei esiintynyt yhtä monta eri termiluokkaa kuin Helsingin Sanomien laajemmassa aineistossa, mutta luokkia pidettiin mukana loppuun saakka. Vasta tuloksien esittelyssä ylimääräiset luokat pudotettiin pois selkeyden vuoksi.

3.5 Aineiston analyysi

Aineistona käytettiin sekä uutis- ja ajankohtaisartikkeleita sekä internetissä tehdyn kyselytutkimuksen tuloksia. Aineisto oli riittävä ja monipuolinen kummassakin tapauksessa. Seuraavaksi analysoidaan aineistot erikseen tarkemmin.

3.5.1 Artikkelien analyysi aineistona

Helsingin Sanomien aineisto kerättiin HS Digilehden arkistosta mahdollisimman kattavilla hauilla. Arkisto sisältää kaikki julkaistut lehtiartikkelit sähköisessä muodossa, ei siis pelkästään internetissä julkaistuja web-artikkeleita. Mahdollisuus, että jokainen tutkimukseen mukaan kuuluva artikkeli ei päätynyt aineistoksi, on olemassa. Haku kattaa kaikki artikkelit, mutta järjestelmäongelmista johtuen se ei ole täysin aukoton. Tekniikasta johtuen, HS Digilehden arkistosta on saatavissa noin 96 % kaikista olemassa olevista artikkeleista. (Pekonen 2012.)

Artikkeleita haettiin hyvin laajoilla ja monipuolisilla termeillä (Liite3). Aineisto on monipuolista eikä havaittavissa ole suurempia aukkoja. Aikajakson huomioon ottaen artikkeleita löytyi kokonaisuudessaan melko vähän, mutta toisaalta koko 2000-luvun ajalta. Tutkimuksen luonteen vuoksi mahdollisesti puuttuva 4 % artikkeleista ei ole merkittävä. Artikkelien määrä on yksi tutkimuskohde, mutta varsinainen analyysi keskittyy artikkeleiden sisältöön. Kuvia ei ole HS Digilehden arkistossa ennen toukokuuta 2011 (Pekonen 2012). Kuvia on tutkittu niiltä osin kuin niitä löytyi.

Yle.fi:n nettiarkistosta löytyi hyvin tasaisesti artikkeleita vuosilta 2008–2011, mutta tätä aikaisempia artikkeleita tai kuvia ei löytynyt ollenkaan teknisistä syistä johtuen. Yle siirtyi uuteen nettisivujen julkaisujärjestelmään, jonka vuoksi vanhemmat artikkelit eivät ole saatavissa enää. Tämän median osalta huomioitiin 2000-luvun alkupuoliskon puuttuminen. Artikkeleita ei myöskään järjestelmällisesti verrattu Helsingin Sanomien artikkeleihin jo median luonteen erilaisuuden vuoksi.

3.5.2 Kyselytutkimusten analyysi aineistona

Journalisteille ja muille toimitustyötä tekeville suunnattu kysely keräsi vastauksia yhteensä 78 kappaletta. Vastaajien ikähaarukka oli yllättävänkin laaja, 20-vuotiaista 64-vuotiaisiin. Mukana oli lisäksi muutama 16–19-vuotias. Sen sijaan alueellinen jakauma näkyi selvemmin. Suurin osa vastaajista oli Varsinais-Suomesta tai Uudeltamaalta. Kyselyä ei tältä osin voi pitää koko Suomea kattavana, vaikka vastaajia löytyi jonkin verran myös Pohjanmaalta ja Pirkanmaalta. Monet alueet jäivät kokonaan ilman vastaajia, kuten Savo, Karjala ja Kymenlaakso. Sähköposteja lähetettiin myös näiden alueiden medioihin, mutta vastausinnostusta ei ole löytynyt. Saattaa olla, että kyselyä ei ole jaettu edes eteenpäin toimitukseen yhteys henkilöiden kautta.

Vastaajan taustatietoihin sukupuolivalikoimasta oli poimittu pääosin mies tai nainen, vain yksi vastaaja ilmoittautui sukupuolivähemmistöön kuuluvaksi. Vastaajista valtaosa edusti sanomalehtitoimittajia tai -kuvaajia, mutta myös televisio- ja radiotoimitukset olivat hyvin edustettuina. Vähiten oli aikakaus- ja kaupunkilehtien edustajia.

Aiheen huomioon ottaen ja ammattikunnalla vastaajia rajaten voidaan vastauksien määrää ja laatua pitää hyvänä. Vastausten tuloksissa on otettu huomioon alueaktiivisuus eikä voida puhua yleistäen koko Suomesta, mutta onneksi ei myöskään vain yhdestä alueesta.

Yleisölle suunnatussa kyselyssä näkyi selkeämpi tyypillinen vastaajaprofiili. Suurin osa vastaajista oli 20–35-vuotiaita cisnaisia. Tässä kyselyssä oli mukana myös muutamia sukupuolivähemmistön edustajia. Vastaajat olivat myös suurimmaksi osaksi Varsinais-Suomesta tai Uudeltamaalta. Vastaajia oli näiden lisäksi myös Hämeestä, Pirkanmaalta, Savosta ja Lapista. Myös tämän kyselyn osalta on otettava huomioon alueellinen keskittymä näihin alueisiin Suomessa eikä voida puhua koko Suomea kattavasta tutkimuksesta. Vastauksia tuli yhteensä 47 kappaletta, joka on aiheen huomioon ottaen kohtuullinen määrä.

Kaikki vastaajat olivat aktiivisia uutisten ja median seuraajia. Lähes kaikki vastaajat seuraavat vähintään viikottain uutisia internetistä ja suurin osa sanomalehdestä. Vastaajista 70,2 % seurasi uutisia televisiosta, 42,5 % radiosta ja 36,2 % mobiililaitteella. Internetin suosioon uutisvälineenä vaikuttaa todennäköisesti se, että kysely toteutettiin internetissä ja todennäköinen vastaaja on internetin aktiivinen käyttäjä.

3.6 Blogiseuranta

Yhtenä tutkimustyökaluna oli blogi ”Media Gender” (<http://mediagender.tumblr.com/>), jonka tarkoituksena oli tukea opinnäytetyöprosessia ja kerätä talteen yksittäisiä mediapalasia, joita tuli vastaan. Blogi toimi myös aikajanana prosessissa ja tiedonvälittäjänä muille aiheesta kiinnostuneille. Kirjoitukset olivat lyhyitä kommentteja artikkeleihin, kuviin tai lainauksiin liittyen. Blogissa oli toisinaan myös hieman pitempiä kantaaottavia kirjoituksia esimerkiksi vaalipaneelin jälkeen ja pakkosterilisaatiota vastustavasta mielenosoituksesta.

Blogin logossa on käytetty mikrofonia, joka edustaa mediavälinettä, jonka kautta viestit välittyvät yleisölle. Värit mukailevat karsitusti lhbtq-symbolien värejä, korostaen sukupuolivähemmistöjen käyttämiä värejä. Blogin värimaailma vaihtui automaattisesti yön ja päivän mukaan - päivisin blogi oli vaaleansävyinen ja öisin tumma.

Oman blogin kautta seurattiin myös muita saman aihepiirin blogeja, joista kävi ilmi kuukausien aikana miten sukupuolivähemmistön edustajatkin ovat tahtomattaan lukkiutuneita kahden sukupuolen maailmaan. Vaikka sukupuolen moninaisuus olikin avainteema monissa kuvissa, silti kuvassa oli aina mies tai nainen – tavalla tai toisella. Mielenkiintoisimpia olivat kuvat ja tekstit, joissa aidosti sekoitettiin kaksinapainen maailma. Varsinaisesti mediaan tai viestintään keskitettyjä muita blogeja ei aihepiiristä löytynyt.

Tutkimuksen kannalta arvokkainta tietoa löytyi toisten blogien terminologiasta. Oli mielenkiintoista ja tärkeätä seurata, miten termit elävät ja mitä termejä tai sanoja transihmiset käyttävät itsestään. Toisinaan viralliset lähteet eivät ole parhaimpia vähemmistöistä puhuttaessa. Esimerkiksi Suomen lakitekstissä käytetään vielä vanhaa, harhaanjohtavaa termiä transseksuaali (Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta 28.6.2002/563).

Media Gender on jo nimestään päätellen kirjoitettu englanniksi ja vain harvoin suomeksi. Englannilla saavutettavuus on suurempi sekä kommunikointi yli rajojen helpompaa. Haluttiin myös jakaa mahdollisuutta tutustua Suomen media-seurantaan ja sukupuolivähemmistöjen tilanteeseen Suomessa. Lisäksi kaikki aihealueen muut blogit olivat englanniksi, joten oli loogista kirjoittaa samalla kielellä.

Kävijöitä seurattiin Google Analyticsin avulla. Selkeästi eniten vierailijoita tuli Suomesta. Lukijoita oli myös jonkin verran Yhdysvalloista, Itävallasta ja Ruotsista. Muutamia kävijöitä löytyi lisäksi Virosta, Indonesiasta, Puolasta ja Venezuelasta. Määrällisesti eniten lukijoita kävi blogissa loka–marraskuussa, jolloin blogilla oli noin 10 uutta kävijää päivittäin.

Blogilla haluttiin laajentaa tutkimustyökaluja, ja samalla tutkittiin miten nykyaikaiset välineet soveltuvat yhteen perinteisen opinnäytetyöprosessin kanssa. Varsinkin tällaisessa aiheessa oli erittäin mukavaa, että oli kanava, jonne ajatuksia pystyi laittamaan julkisesti esille ja saamaan jonkinlaisen kontaktin muihin samasta aiheesta kirjoittaviin. Vastaan ei tullut toista blogia, jossa aihetta olisi tarkasteltu nimenomaan median näkökulmasta. Blogi tuki opinnäytetyöprosessia, auttoi jäsentämään englannista tulevaa terminologiaa ja piti tutkimusotteen tuoreena.

4 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyössä tutkittiin sukupuolivähemmistöistä kertovia artikkeleja Helsingin Sanomissa vuosina 2000–2011 ja Ylen verkkosivuilla vuosina 2008–2011. Vertailun vuoksi tilastoissa ovat mukana myös vuoden 2012 artikkelit väliltä tammi–lokakuu. Vuosi 2012 ei siis ole kokonainen, ja se on tästä syystä merkitty kaikissa kaavioissa *-merkillä. Tutkimuksessa otettiin huomioon artikkelien määrä, jakauma osaston mukaan, haastateltavien statukset ja asenteet, käytetyt termit sekä artikkelien luonne. Kyseessä on pääasiassa laadullinen tutkimus, mutta osittain myös määrällinen tutkimus. Tutkimuksessa kerättiin myös aineistoa käytetyistä kuvista artikkelien yhteydessä. Kuvia löytyi teknisistä syistä lähinnä viimeisen viiden vuoden ajalta eniten, mutta aikahaarukka on huomioitu.

Kyselytutkimuksia tehtiin kaksi: yleisölle ja erikseen toimitustyötä tekeville. Toimituksellinen työ jätettiin vastaajan itsensä määriteltäväksi, ja se saatettiin ymmärtää hyvin laajasti bloggaamisesta juontamiseen. Media-ala on muuttunut paljon ja tutkimuksen kannalta oli tärkeää ainoastaan se, että vastaaja itse kokee olevansa toimitustyötä tekevä. Kyselytutkimus toteutettiin internetissä ja tarkoituksena oli kartoittaa sekä yleisön että journalistien mielikuvaa sukupuolivähemmistöjen asemasta ja tilanteesta median näkökulmasta. Kyselytutkimuksen tuloksia käsitellään kohdassa 4.6 Kyselytutkimukset.

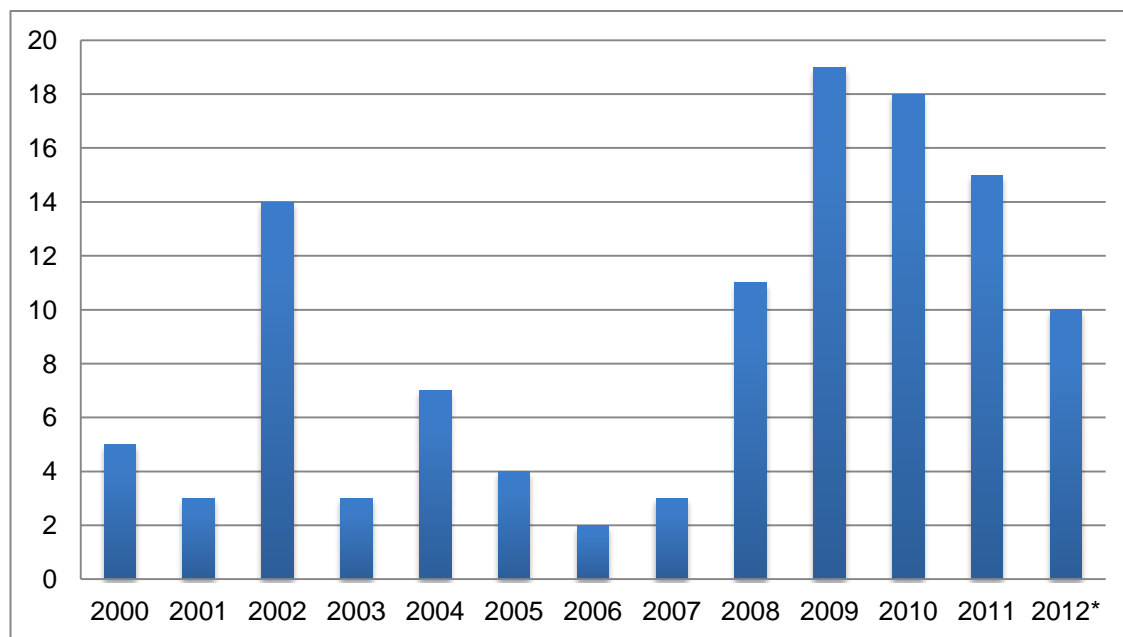
4.1 Yleiset tulokset

Tutkimuksessa otettiin huomioon yleisesti artikkelien määrä ja esiintyvyys lehden eri osastoilla. Uutisten määrässä on otettu huomioon vain artikkelit, jotka täyttävät uutisen tai ajankohtaisartikkelin määritteet. Yhdeksi artikkeliksi on laskettu uutinen kainaloineen ja faktalaatikoineen tai muutama lyhyempi henkilötarina, jos ne on julkaistu yhtenä artikkelina. Kainalojuttuna julkaistu artikkeli on laskettu omaksi artikkelikseen, jos se on täyttänyt itsenäisen artikkelin määritelmän esimerkiksi laajuudellaan, täysin eri aiheellaan tai eri toimittajalla.

Tutkimuksessa ei ole ollut mukana ollenkaan selkeitä tv- ja radio-ohjelmien tai kulttuurituotteiden arvosteluja, mielipidekirjoituksia, pääkirjoituksia tai toimittajan mielipiteeseen perustuvia kolumneja. Infolaatikot on huomioitu, jos se antaa selkeästi lisäarvoa tai muuttaa jollakin tavalla artikkelin hahmottamista.

Artikkeleiden määrä on esitelty erikseen Helsingin Sanomien ja Ylen verkkouutisten osalta. Nämä eivät ole keskenään suoraan vertailukelpoisia jo välineiden erilaisuuden vuoksi. Helsingin Sanomien artikkelit on julkaistu alun perin sanomalehdessä ja Ylen artikkelit verkkoversioina. Ylen verkkoartikkeleita ei ole saatavilla ennen vuotta 2008 tällä hetkellä ollenkaan. Teknisistä syistä johtuen tutkimuksessa on mukana vain artikkelit vuosilta 2008–2012.

4.1.1 Määrällinen tutkimus - Helsingin Sanomat

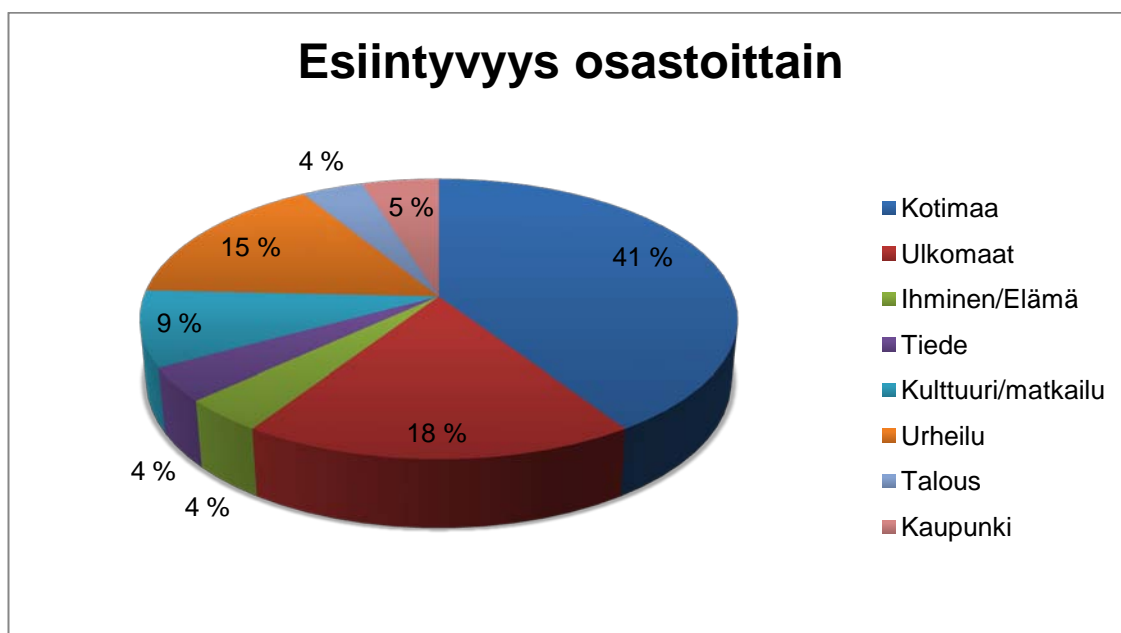

Kuvio 1. HS – Uutisten määrä vuosittain.

*Vuoden 2012 lukumäärässä ei ole mukana marras–joulukuun mahdollisia artikkeleita.

Sukupuolivähemmistöjä käsitteleviä uutisia on esiintynyt koko 2000-luvun ajan välillä enemmän ja välillä vähemmän. Määrään vaikuttaa suuresti yksittäiset tapaukset, esimerkiksi vuosien 2009–2010 piikkiä selittää samalle ajalle osuneet piispa Marja-Sisko Aallon sukupuolenkorjausprosessi sekä spekulatio juoksija Caster Semenyan sukupuolesta. Vuoden 2002 suhteellisen suurta artikkelimäärää puolestaan selittää kiinnostus eduskunnassa velloneeseen keskusteluun transsukupuolisten oikeusturvasta ja uuden henkilötunnuksen saannista. Hiljaisimpina vuosina juttuja on ollut 0,2 kappaletta per kuukausi, kun kii-reisimpänä vuotena 2009 artikkeleja ilmestyi 1,6 kappaletta per kuukausi.

Seuraavaksi tarkastelemme tarkemmin artikkeleiden esiintyvyyttä Helsingin Sanomien eri osastoilla. Tutkimuksessa yhteen on niputettu osastot ”Ihminen” ja ”Elämä” sekä ”Kulttuuri” ja ”Matkailu” selkeyden vuoksi. Yhteen niputetut osastot on arvioitu sen verran samankaltaisiksi, että niiden sisältö voidaan tulkita samansuuntaiseksi kaaviossa.

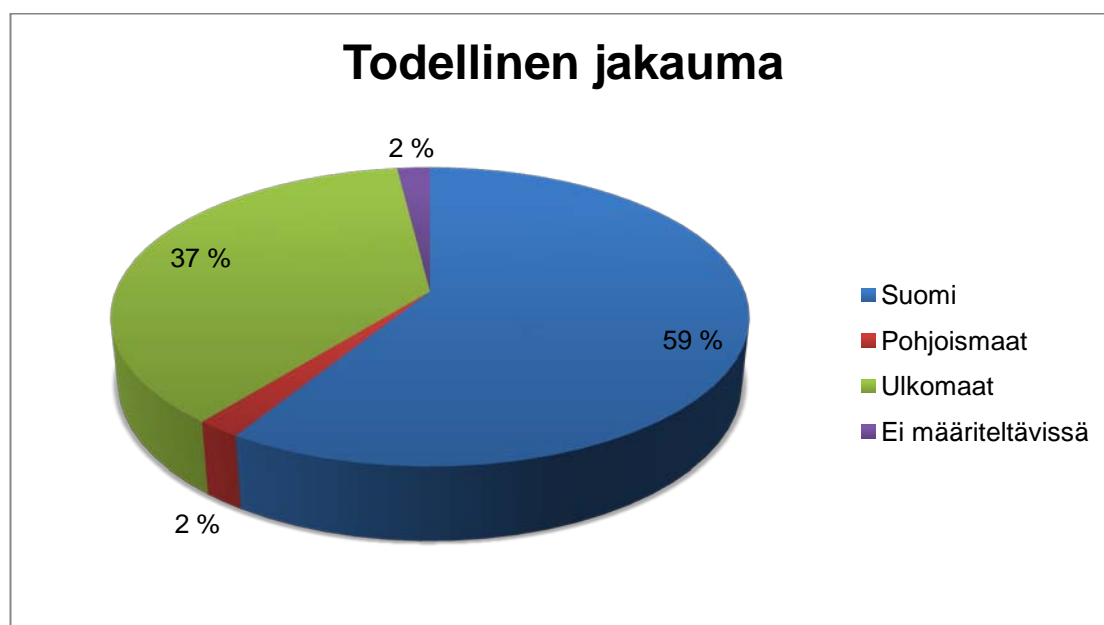

Kuvio 2. HS – Uutisten esiintyvyys osastoittain.

Helsingin Sanomissa sukupuolivähemmistöistä on kirjoitettu eniten Kotimaan osastossa. Pääkirjoituksessa huomioitiin sukupuolivähemmistöt kahdesti 12 vuoden aikana (ei kuitenkaan mukana kaaviossa ja tutkimuksessa).

Hieman yllättäen näyttäisi siltä, että hajonta eri osastoille on laaja. Urheilun prosenttia nostavat yksittäiset tapaukset, kuten juoksija Caster Semenyan sukupuolen spekulointi ja golfaaja Mianne Baggerin oikeus pelata naisten sarjassa. Vähiten sukupuolivähemmistöistä on kirjoitettu Kaupunki, Talous ja Ihminen/Elämä -osastoissa.

Tutkimuksessa eroteltiin vielä erikseen koko lehden ulkomaan uutiset ja kotimaan uutiset, sillä edellisestä kaaviosta jaottelu ei selviä esimerkiksi urheilu- ja kulttuuriosastoiden osalta. Jako tehtiin neljään osaan: Suomi, Pohjoismaat, Ulkomaat ja ei määriteltävissä. Ei määriteltävissä olevat artikkelit olivat tiedeosaston artikkeleita, joissa puhutaan yleisesti lääketieteellisestä tilasta eikä siinä ole selkeästi tuotu esille jotakin tiettyä maata tai yliopistoa.

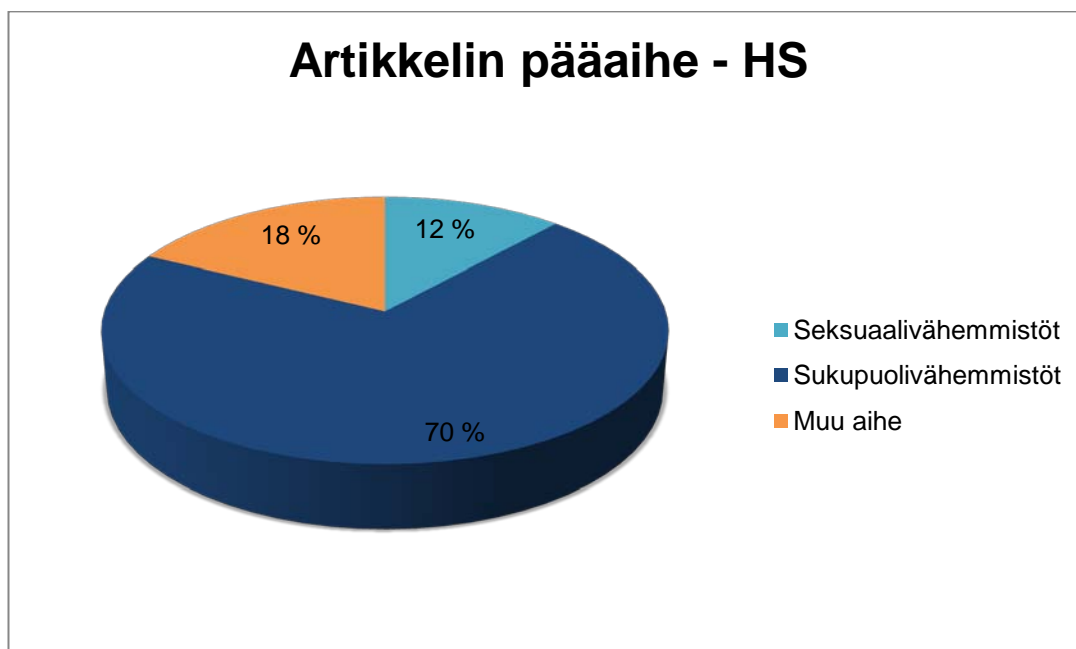

Kuvio 3. HS – Artikkelien kotimaa-/ulkomaajakauma.

Todellisesta jakaumasta selviää, että muidenkin osastojen artikkelit jakautuvat lähes samassa suhteessa Suomen ja ulkomaiden kesken. Eniten uutisia on kirjoitettu Suomeen linkittyvistä aiheista. Pohjoismaisiin liittyviä uutisia on kirjoitettu vain kaksi prosenttia kaikista uutisista. Pohjoismaiksi laskettiin Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti.

Artikkelit jaettiin sen mukaan, minkälainen juttutyyppi oli. Pikku-uutisia, jotka toisinaan jo tunnisti nimestä ”Lyhyesti”, oli yhteensä 25 kappaletta. Näistä suuri osa oli myös osastolta ”Maailman ihmisiä”. Tähän kategoriaan liitettiin erittäin lyhyet uutiset myös siinä tapauksessa, että ne sisälsivät kommentin. Uutisartikkeleita ilman haastattelua löytyi 22 kappaletta. Artikkeleita, joissa oli haastateltu yhtä tai useita henkilöitä, oli 38. Uutisten tai ajankohtaisartikkeleiden pituus ja laajuus vaihteli suuresti tässä kategoriassa. Toisinaan uutinen oli melko suppea ja mukana oli vain muutama kommentti yhdeltä puhujalta, tai toisaalta uutinen saattoi olla erittäin pitkä ja sisältää jopa viisi puhujaa. Henkilökuvia oli yhteensä 17. Niissä usein puhujana oli vain yksi ihminen.

Artikkeleissa oli myös erilaisia pääaiheita, vaikka sukupuolivähemmistöt olivat useimmiten artikkelin pääaihe jo otsikossa, näin ei kuitenkaan ollut kaikissa. Pääaiheeksi tilastoitiin myös seksuaalivähemmistöt tai jokin täysin muu aihe, jossa kuitenkin puhuttiin sukupuolivähemmistöistä enemmän kuin sivulauseessa.

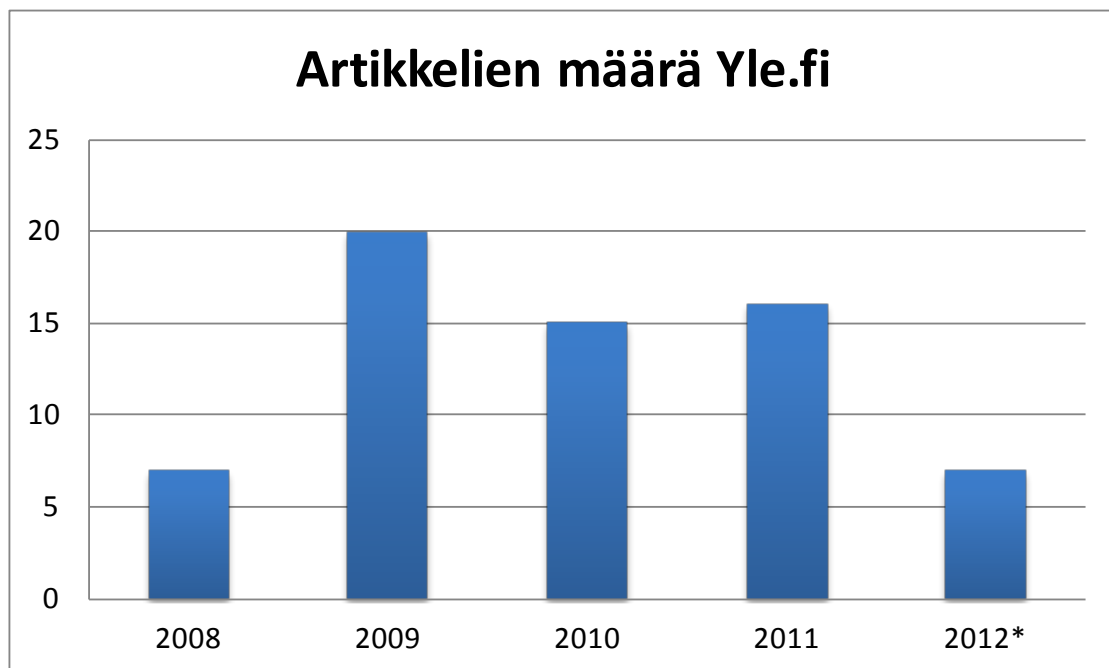
Kuvio 4. HS – Artikkelin pääaihe.

Kaaviosta näkyy, että suurin osa artikkeleista käsitteli nimenomaan sukupuoli-vähemmistöjä. Sukupuolivähemmistöt liitettiin kuitenkin myös osaksi seksuaalivähemmistöistä kertovaa uutisointia tai jotakin täysin muuta aihetta. Tutkimuksessa oletusarvona ei ollutkaan, että uutiset olisivat vain ja ainoastaan sukupuolivähemmistöjä koskevia artikkeleita. Tarkoitus oli kartoittaa, miten sukupuolen moninaisuudesta puhutaan yleisesti uutisissa.

4.1.2 Määrällinen tutkimus – Yle.fi/uutiset

Helsingin Sanomista siirrymme Yleisradion nettiuutisiin, eli uutisiin, jotka on julkaistu tekstiartikkelina internetissä. Näistä koottiin tutkimusaineisto, joka kattaa vuodet 2008–2012. Teknisistä syistä johtuen Ylen nettiartikkelikanta ei riitä 2000-luvun alkuun asti. Vaikka määrä on vähäisempi, on artikkelit otettu mukaan kuitenkin tutkimuksen monipuolisuuden vuoksi. Eri artikkeleiksi on laskettu samasta aiheesta samana päivänä tehdyt artikkelit, jos niiden näkökulma selkeästi eroaa toisistaan ja ne voidaan katsoa kahdeksi eri artikkeliksi. Kuten Helsingin Sanomissa, infolaatikot on laskettu kuuluvaksi kyseiseen artikkeliin.

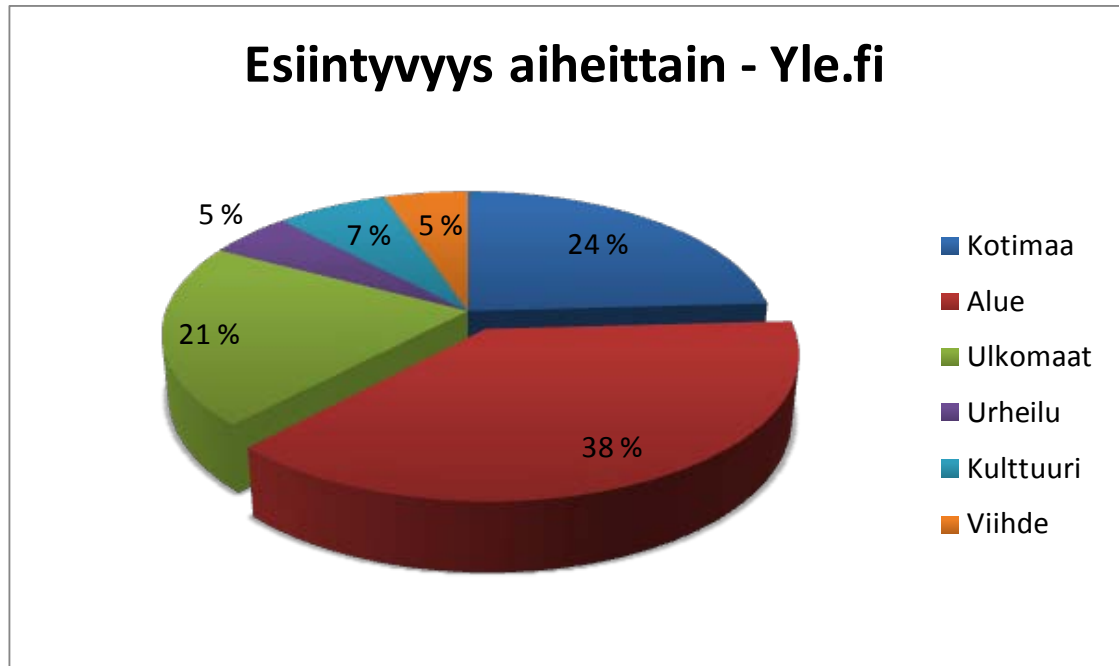
Ylen artikkeleissa on mukana vain uutiset-osaston artikkeleita. Tutkimuksessa ei ole mukana YleX:n artikkeleita, koska katsottiin, että YleX-sivustolla olevat artikkelit ovat täysin oma osionsa ja uutiskriteerit ovat erilaisia. Lisäksi tästä olisi tullut päällekkäisyyttä, sillä Yle.fi/uutiset-sivulta löytyy samoja aiheita samalta ajankohdalta, mutta eri otsikolla tai näkökulmalla.

Kuvio 5. Yle – Uutisten määrä vuosittain.

Artikkeleiden määrä on ollut Yle.fi:n uutispuolella tasaista. Kuten Helsingin Sanomissa, vuonna 2009 piikkiin vaikuttaa sukupuolenkorjausprosessissa olleen Marja-Sisko Aallon ”kaapista ulos tulo” sekä juoksija Caster Semenyan sukupuolitestistä noussut kohu. Ylen artikkeleiden analysoinnissa on annettu painoarvoa enemmän laadulliseen kuin määrälliseen tutkimukseen, koska artikkeleita ei ollut saatavilla ennen vuotta 2008. Tämä otetaan huomioon tutkimuksessa. Määrällisessä tutkimuksessa voidaan kuitenkin huomata jo selkeä hyppäys vuodesta 2008 vuosiin 2009–2011 ja taas paluu samoihin lukemiin vuonna 2012.

Artikkeleita löytyi yhteensä 62 kappaletta vuosien 2008–2012 aikana. Nämä kaikki artikkelit on jaettu aiheiden mukaan kaavioon, josta selviää jokaisen aiheen osuus uutisista. Kaaviossa ovat vain ne aiheet, joista löytyi uutisia. Artikkeleita ei löytynyt yhtään aiheista: politiikka, talous, tiede, luonto, tekniikka, terveys, liikenne, media, internet, ilmiöt ja blogit. Alla olevassa kaaviossa myös osasto ”Urheilu” on rinnastettu uutisaiheisiin, vaikka Yle ei listaa tätä uutisten aiheeksi, vaan omaksi osastokseen.

Kuvio 6. Yle – Artikkelien esiintyvyys aiheittain.

Kuvion kaaviossa aihe ”Alue” tarkoittaa alueuutisia. Kuten kuviosta selviää eniten, 38 %, uutisista kirjoitettiin alueuutisiin. Tämä vastaa lähes samaa määrää, kuin kotimaa- ja ulkomaat-osastoilla yhteensä. Toki alueuutiset ovat myös kotimaan uutisia ja kasvattavat kotimaisten uutisten kokonaismäärää runsaasti. Lähes yhtä tasaisesti kirjoitettiin sukupuolivähemmistöistä aiheosastoissa urheilu, viihde ja kulttuuri. Kulttuuri-osaston luku voisi olla suurempi, jos mukana olisivat kaikki kulttuurikriitikot esimerkiksi teatteriesityksistä. Näitä ei kuitenkaan laskettu uutisiksi tässä tutkimuksessa.

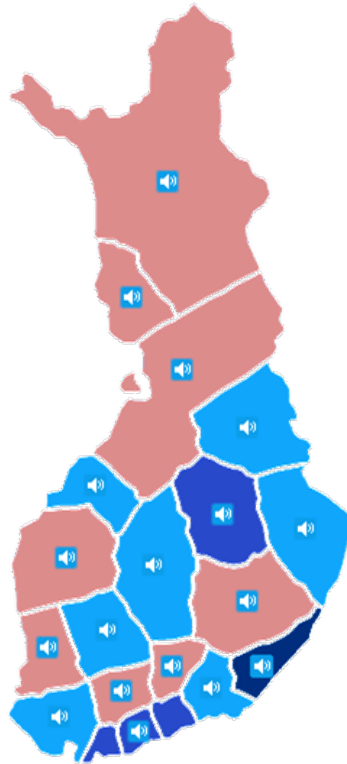
Aiheista alueuutisia on selkeästi eniten, joten siivu on hajautettu vielä alueuutisten alueen mukaan. Seuraavaan taulukkoon on koottu erikseen, missä Ylen alueella alueuutisten artikkelit on kirjoitettu. Taulukossa on esitetty myös ne Ylen alueet, joissa ei julkaistu yhtään artikkelia sukupuolivähemmistöistä.

Taulukko 1. Artikkelien määrä Ylen alueuutisissa alueittain.

Alue	kpl	Alue	
Etelä-Karjala	11	Lappi	0
Etelä-Savo	0	Oulu	0
Helsinki	2	Perämeri	0
Häme	0	Pohjanmaa	0
Keski-Pohjanmaa	1	Pohjois-Karjala	1
Kainuu	1	Satakunta	0
Keski-Suomi	1	Savo	2
Kymenlaakso	1	Tampere	1
Lahti	0	Turku	1

Etelä-Karjalan suurta määrää selittää Marja-Sisko Aallon sukupuolenkorjausprosessi ja jatko Imatran seurakunnassa. Tätä seurattiin tiiviisti niin valtakunnallisesti kuin alueuutisissa. Todennäköisesti juuri hän innosti toimitusta tekemään myös peräti kolmen artikkelin sarjan transvestiiteista. Seuraavaksi eniten uutisia tehtiin Helsingissä ja Savossa. Savon uutisten takaa löytyy jälleen Marja-Sisko Aalto, joka aloitti myöhemmin työnsä Kuopion seurakunnassa. Erot aluetoimitusten välillä on yhden ja kahden artikkelin luokkaa, mutta taulukon tarkoituksena on tarkastella, missä aihe ylipäättään huomioitiin.

Alueiden uutiset heijastavat yleistä ilmapiiriä tietyllä alueella. Yksi artikkeli viidessä vuodessa ei paljon vaikuta, mutta se on jo yksi näkyvä merkki enemmän yhden ihmisryhmän olemassa olost. Seuraavassa kartassa havainnollistetaan paremmin uutisten levittäytymistä Suomen kartalla. Tummansinisellä on merkitty Etelä-Karjalan 11 artikkelia, sinisellä Helsinki ja Savo, vaaleansinisellä kaikki alueet, joissa oli yksi artikkeli ja vaaleanpunaisella alueet, joissa ei ollut yhtään artikkelia.

Kuva 1. Yle – Alueuutisten artikkelien jakautuminen kartalla. (Alkuperäinen karttapohja: Yle 2012a)

Ylen alueuutisissa sukupuolivähemmistöt on huomioitu eri puolilla maata ainakin kerran viiden vuoden aikana. Pohjois-Suomi on ainoa laajempi alue, jossa aihetta ei ole käsitelty ollenkaan. Eniten artikkeleita on ollut Etelä-Suomessa. On mahdollista, että sukupuolivähemmistöjen näkymättömyys mediassa heijastuu yleisestä ilmapiiristä alueella ja toisinpäin. Artikkelien määrä ei ole itseisarvo, mutta yksikin neutraali asiapohjainen artikkeli vuodessa olisi jo runsaasti enemmän nykyiseen tilanteeseen nähden.

4.2 Terminologia – sukupuolivähemmistöjen määritelmät uutisissa

Uutisten sisältöä tutkittiin erityisesti käytettyjen termien osalta. Tämä oli konkreettinen tapa selvittää, miten vuosien aikana kirjoitusten sisältö on muuttunut. Termeissä tarkasteltiin kolmea näkyvää asiaa: mitä termiä on käytetty transsukupuolisesta henkilöstä, mitä termiä on käytetty sukupuolenkorjausprosessista ja millä termillä on kirjoitettu intersukupuolisista henkilöistä.

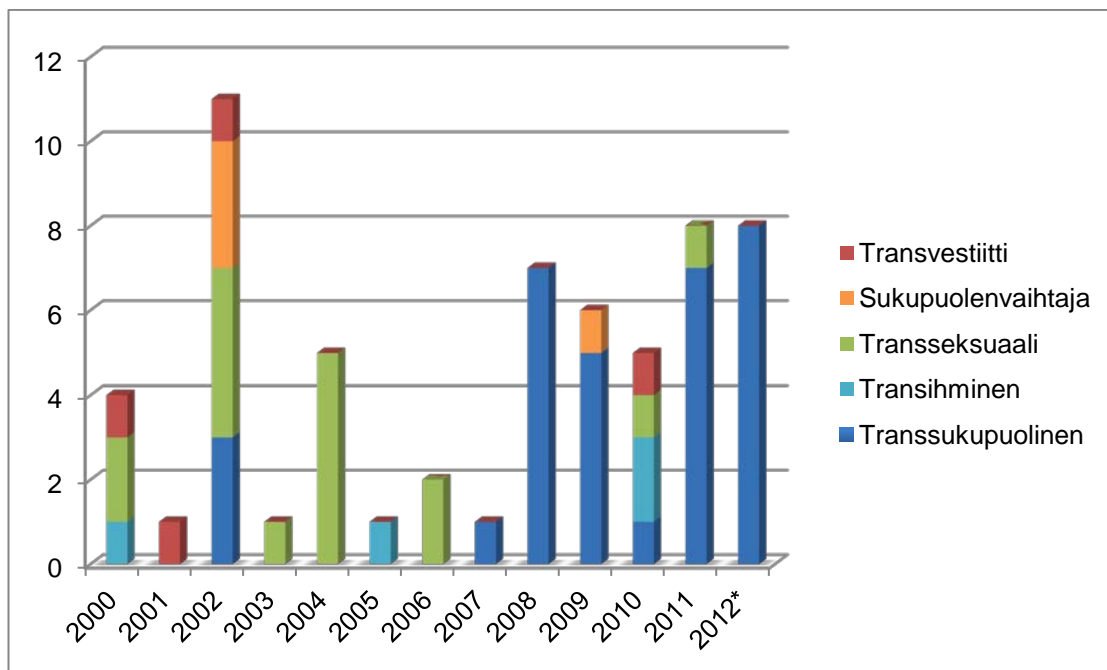
Seuraavissa taulukoissa ovat mukana vain artikkelit, joissa näitä termejä on käytetty. Joissakin artikkeleissa on puhuttu transsukupuolisista, mutta ei ole käytetty selkeitä termejä viittaamaan tähän. Kattavampi tutkimus tehtiin kehysanalyysillä, johon voitiin ottaa mukaan kaikki artikkelit. Artikkelit on voitu kirjoittaa neutraalisti tai jopa erittäin suvaitsevaan sävyyn, mutta silti tietämättömyyttään käyttää harhaanjohtavia termejä – tai toisinpäin. Käsittelemme kehysanalyysin tuloksia kappaleessa 4.4.

Transihmiset on eräänlainen yleistermi, joka kätkee alleen transsukupuoliset, transgenderit ja transvestiitit. Termit on selitetty tarkemmin aiemmin kohdissa 2.3 Terminologian muuttuminen ja 2.4 Transsukupuoli, transvestismi ja intersukupuolisuus. Artikkelien sisällössä kiinnitettiin huomiota käytettyihin termeihin aiheittain.

4.2.1 HS – Terminologian 12 vuotta

Ensimmäiseksi tarkastellaan, miten termejä on käytetty Helsingin Sanomissa vuosina 2000–2012. Intersukupuolisista henkilöistä käytettyjä termejä ei ole taulukoitu erikseen, sillä artikkeleita löytyi hyvin vähän. Artikkeleita löytyi vuosien ajalta yhteensä 18. Näistä kahdessa oli käytetty vanhaa termiä ”interseksuaali”, ja kahdessa erittäin vanhaa ja loukkaavaa termiä ”hermafrodiitti” tai ”kaksineuvoinen”. Lopuissa artikkeleissa oli käytetty suositeltua termiä ”intersukupuolinen”.

Seuraavaksi tarkastellaan, mitä termejä on käytetty, kun on haluttu puhua transsukupuolisesta henkilöstä. Pylväät osoittavat sekä artikkelien määrää yhteensä että käytettyjä termejä. Yksi termi on yleensä vastannut koko artikkelia eikä artikkelista ole poimittu kahta tai useampaa eri termiä. Mukana ovat vain ne artikkelit, joissa termiä käytettiin eivätkä kokonaisluvut vastaa koko tutkimusaineistoa.

Kuvio 7. HS – Transsukupuolisista käytetyt termit uutistekstissä 2000-luvulla.

Kun tarkastellaan kuviota kokonaisuutena, voidaan huomata selkeä terminologian muuttuminen vuodesta 2007 alkaen. Mukana on vielä vuosina 2010 ja 2011 harhaanjohtavia termejä, mutta suunta on oikea. Suositeltu termi on transsukupuolinen tai jos halutaan puhua yleisemmin, voidaan käyttää termiä transihminen. Sen sijaan transseksuaali on vanha termi, joka ei epäloogisuutensa vuoksi sovi nykysanastoon. Sana on ollut käytössä aiemmin todennäköisesti käänkövirheen vuoksi (Karanki 2012). Englanniksi transsukupuolinen kääntyy transsexual, jolla taas ei viitata seksuaalisuuteen. Helsingin Sanomat on seurannut aikaansa hyvin, sillä viralliseen asiasanastoon termi muutettiin vihdoin oikein vasta vuonna 2009 (YSA 2010).

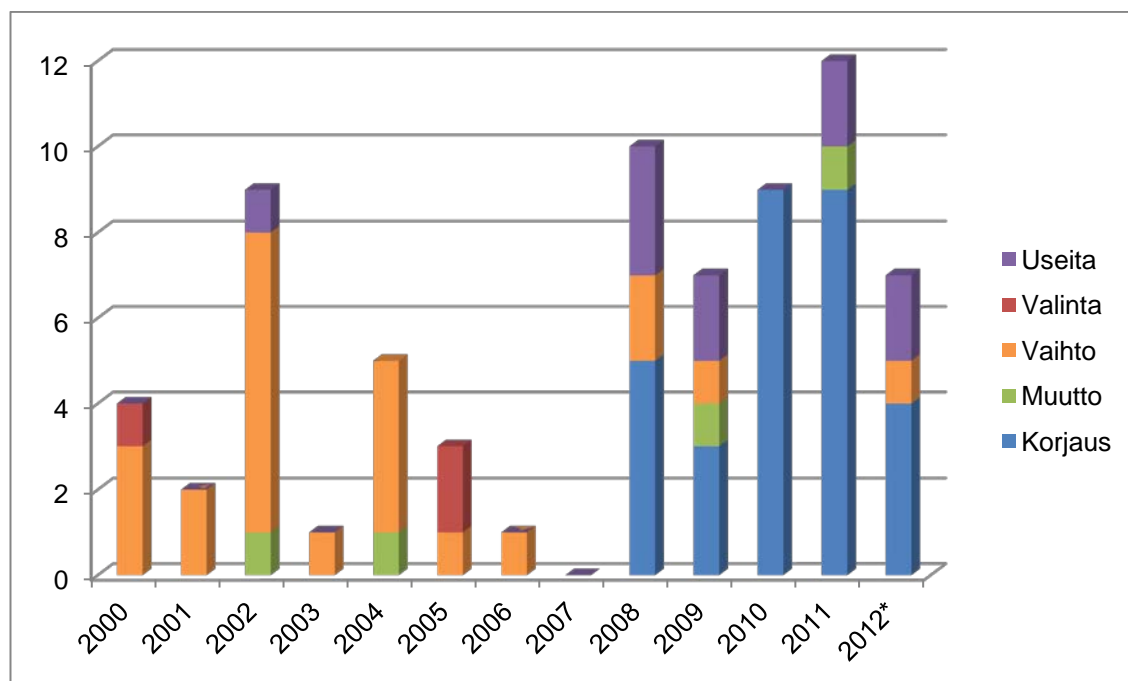
Kuviossa arvo ”transvestiitti” tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että termiä on käytetty merkityksessä ”transsukupuolinen”. Tämä on erittäin harhaanjohtavaa ja aiheuttaa väärinymmärryksiä niin transsukupuolisia kuin transvestiittejä kohtaan. Epäloogisuus vaikuttaa lukijan mielikuviin ja asenteisiin.

Kaikissa artikkeleissa vuosina 2000–2012 transvestiitti mainittiin yhteensä yhdeksän kertaa. Näistä kolme oli siis kirjoitettu merkityksessä ”transsukupuolinen”. Kuusi kertaa oli kirjoitettu oikeassa merkityksessä transvestiiteista, eli miehistä, jotka tuntevat toisinaan tarvetta eläytyä ja pukeutua toisen sukupuolen roolissa.

Transsukupuolisiin henkilöihin on liittynyt uutisoinnissa melko tiiviisti sukupuolenkorjausprosessi. Tilan käytön ja selkeyden vuoksi käytettyjä arvoja on lyhennetty kaaviossa, näitä on syytä selventää ennen kuvion lähempää tarkastelua. ”Useita” tarkoittaa, että samassa artikkelissa on käytetty useita eri termejä sekaisin. On puhuttu esimerkiksi sukupuolenkorjauksesta ja toisessa lauseessa sukupuolenvaihdosleikkauksesta. Näissä artikkeleissa oli usein mukana ainakin kerran suositeltu termi sukupuolenkorjaus, mutta sen kanssa käytettiin silti myös jotakin toista termiä.

”Valinta” tarkoittaa sitä, että artikkelissa on puhuttu sukupuolen valitsemisesta prosessin aikana. Tämä on harhaanjohtava termi, koska ihminen ei valitse itselleen sukupuolta. Jokainen elää omassa sukupuoleessaan, mutta aina oma fyysinen sukupuoli (sex) ei vastaa koettua sukupuolta (gender) (Muu, mikä? 2010).

Vaihto ja muutto ovat melko samanlaisia ilmauksia, jotka kuvaavat prosessia epäjohdonmukaisesti kuten ”sukupuolen valitseminenkin”. Näissä artikkeleissa on käytetty esimerkiksi termejä sukupuolenvaihdosleikkaus tai sukupuolen muuttaminen. Suositeltu termi on sukupuolenkorjaus, jossa fyysinen sukupuoli korjataan vastaamaan koettua sukupuolta. Tätä kuviossa edustaa sininen ”korjaus”.

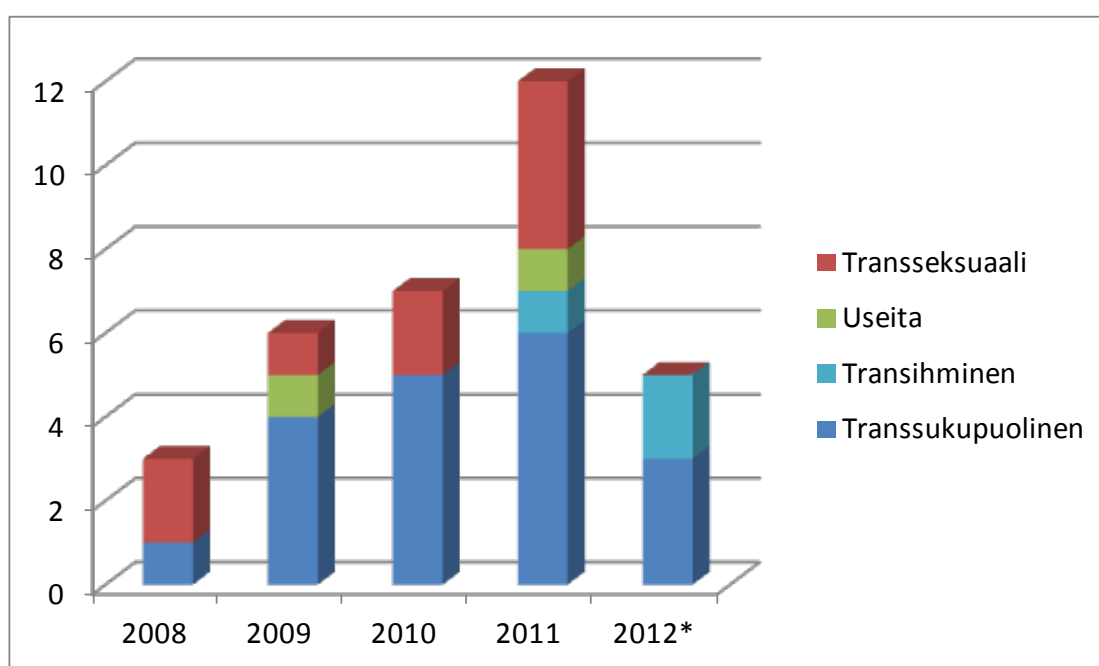
Kuvio 8. HS – Sukupuolenkorjausprosessista käytetyt termit.

Vuonna 2007 ei julkaistu yhtään sellaista artikkelia, jossa olisi käytetty kyseistä termiä, joten tämän vuoden osalta kuviossa on tyhjää. Vuosi 2007 toimii selkeästi myös terminologian muuttumisen jakajana. Ennen vuotta 2007 käytettiin hyvin usein termiä sukupuolenvaihto, kun taas tämän vuoden jälkeen sen on korvannut useammin oikea termi "sukupuolenkorjaus". Tässä kuviossa on havaittavissa selkein ja nopein muutos oikeamman informaation välittämisessä.

Artikkeleissa, joissa käytettiin termiä sukupuolenmuutos, haluttiin jollain tavalla kiertää termejä, mutta ei todennäköisesti oikein tiedetty, mitä termiä sen sijaan olisi pitänyt käyttää. Yritystä ja halua oikean tiedon tuottamiseen on havaittavissa. Myös lilalla koodatut "useita" on mielenkiintoinen tutkimuskohde artikkeleissa. Artikkeleissa saatettiin käyttää alkuosassa tai haastateltavan puheessa suositeltua termiä sukupuolenkorjaus, mutta toisessa kappaleessa puhua kuitenkin sukupuolen vaihtamisesta. Tätä on esiintynyt vielä vuonna 2012, mikä kertoo tasaisen hitaasta kehityksestä ja myös epävarmuudesta, mitä termejä oikeastaan pitäisi käyttää.

4.2.2 Yle – Terminologian viisi vuotta

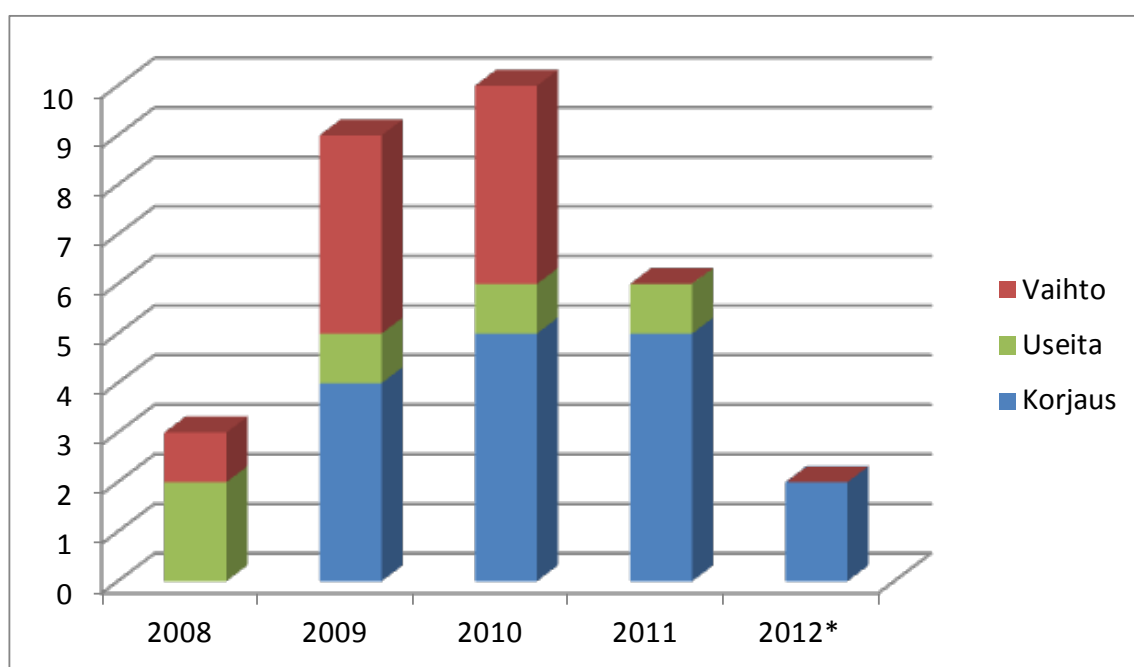
Ylen artikkeleissa intersukupuolisista kirjoitettiin neljä kertaa. Kaikissa näissä artikkeleissa käytettiin suositeltua termiä ”intersukupuolinen”. Seuraavaksi tarkastellaan, mitä termejä on käytetty, kun on haluttu puhua transsukupuolisesta henkilöstä. Yle.fi:n artikkeleiden terminologia oli viimeisen viiden vuoden aikana hieman suppeampi verrattuna Helsingin Sanomiin, jossa aikaväli oli laajempi.

Kuvio 9. Yle – Transsukupuolisesta käytetyt termit.

Kumpikaan Helsingin Sanomissa negatiiviseksi merkitty termi ”sukupuolen vaihtaja” tai ”transvestiitti” (merkityksessä transsukupuolinen) ei esiintynyt kertaakaan Ylen nettiuutisissa vuosien 2008–2012 aikana. Sen sijaan Helsingin Sanomiin verrattuna termiä ”transseksuaali” käytettiin ahkerasti vielä vuonna 2011, vaikka termi korjattiin vihdoinkin vuonna 2009 viralliseen sanaluetteloonkin ja Helsingin Sanomat luopuivat termistä vuoden 2007 jälkeen. Useita termejä sekaisin esiintyi muutamana vuonna. Vuonna 2012 löytyi jokaiseen artikkeliin oikeat termit, josta on hyvä jatkaa eteenpäin.

Myös sukupuolenkorjausprosessista käytettiin vähemmän erilaisia termejä kuin Helsingin Sanomissa. On kuitenkin muistettava, että Ylen artikkeleissa mukana ovat vain viimeiset viisi vuotta, jolloin termit ovat alkaneet asettua viralliseen kieleen paremmin. Veden jakajana Helsingin Sanomissa toimi juuri vuosi 2007.

Kuvio 10. Yle – Sukupuolenkorjausprosessista käytetyt termit.

Ylen artikkeleissa ei käytetty kertaakaan termejä sukupuolen valitseminen tai muuttaminen. Tästä syystä termit on jätetty kuviosta kokonaan pois selkeyden vuoksi. Kuvio on muutenkin suppeampi kuin Helsingin Sanomien vastaava, mutta siitä on havaittavissa ainakin terminologian kehitys siinä mielessä, että termin sukupuolenvaihto käyttö on lopetettu vuoden 2010 jälkeen. Termiä käytettiin vielä vuoden 2008 jälkeenkin aktiivisesti. Vuonna 2012 on käytetty ainoastaan suositeltua termiä sukupuolenkorjaus, mikä osoittaa, että terminologiaan on alettu kiinnittää huomiota ainakin tämän termin osalta. Toisaalta vuonna 2012 artikkeleita on kirjoitettu vain muutama.

4.3 Sukupuolivähemmistöt yksilöinä

Sukupuolivähemmistöjen alle mahtuu suuri määrä ihmisiä, jotka kokevat sukupuolensa eri tavalla. On vaikea määritellä tai kirjoittaa näistä kaikista yksiselitteisesti. Ainoa yhteinen määrittävä tekijä on se, ettei henkilö ole cissukupuolinen. Tässä kappaleessa tarkastelemme sitä, minkälaisia sukupuolivähemmistöryhmiä on tuotu uutisissa esiin 2000-luvulla ja ketkä ovat päässeet ääneen.

4.3.1 HS – Puhujien sukupuoli

Helsingin Sanomissa haastateltavia oli vuosina 2000–2012 yhteensä 109 kappaletta. Näistä viisi haastateltavaa oli anonyymejä kommentoijia erilaisista järjestöistä ja ministeriöistä. Muut puhujat ovat upotettuina eri kategorioihin ja listattu alle. Puhujat on kategorioitu sen mukaan miten heidät on artikkelissa esitelty. Ihmisiä ei ole kategorioitu pelkkien kuvien tai spekulatioiden mukaan, esimerkiksi Caster Semenya ei kutsuttu yhdessäkään artikkelissa varmasti intersukupuoliseksi. Jos puhujaa ei ole artikkelissa määritelty sukupuolivähemmistöön kuuluvaksi, on hänet tylästi työnnetty nimen perusteella cissukupuoliseen kategoriaan tutkimuksen helpottamiseksi.

Taulukko 2. HS – Puhujien sukupuoli.

PUHUJA	KPL
mies	44
nainen	34
transnainen	14
transmies	5
transvestiitti	3
drag queen/king	2
intersukupuolinen	1
muu	1

Kaikista puhujista viisi oli transmiehiä ja peräti 14 transnaisia. Usein haastateltavan valinnassa kyse on myös haastateltavan halukkuudesta tulla julkisuuteen omalla nimellä ja kuvalla. Ainakin tämän perusteella näyttäisi siltä, että halukkaita tähän ovat sukupuolivähemmistöjen alakategorioista transnaiset. Puhujista kolme oli transvestiitteja, yksi intersukupuolinen ja yksi haastateltava sijoitui kategoriaan ”muu”.

On kuitenkin hyvä muistaa, että kaikki puhujat on kategorioitu melko karskisti tiettyyn lokeroon vain sen perusteella, mitä he ovat halunneet tuoda julki haastattelussa. Uutisissa on saattanut esiintyä esimerkiksi monia intersukupuolisia tai transmiehiä, mutta he eivät ole halunneet tuoda asiaa esiin, vaan ovat halunneet esiintyä esimerkiksi ammatin tai järjestön edustajana. Tutkimuksessa ketään ei lähdetty luokittelemaan oletuksen tai epäilyn takia. Cissukupuolisia, ja varsinkin miehiä, oli yllätyksettömästi puhujista eniten. Vaikka cismiesten mediavaltaa on kritisoitu 1960–70-luvulta saakka, maskuliinisuuden normittamisesta ei ole täysin luovuttu (Ruoho & Torkkola 2010, 35 & 37).

Melkein kaikki puhujat, jotka luokiteltiin sukupuolivähemmistöön, olivat työikäisiä. Raudaskoski (2012) toteaa, että mediassa voisi näkyä nykyistä enemmän myös transnuoria. Vain kaksi puhujaa luokiteltiin nuoriksi, kummatkin olivat transmiehiä. Nuoreksi määriteltiin kaikki alle 24-vuotiaat, jos tarkka ikä tuli artikkelissa esiin, tai jos henkilö määriteltiin nuoreksi tai esimerkiksi opiskelijaksi. Kaikista puhujista yhteensä löytyi kolme nuorta, kaksi eläkeikäistä, ja loput olivat työikäisiä. Artikkeleihin ei ollut haastateltu yhtään lasta.

Artikkeleita oli yhteensä 102, näistä 17 oli henkilöjuttuja tai yhden ihmisen syvempiä haastatteluja. Näistä 17 henkilöjutusta yksi artikkeli oli tehty ihmisoikeusjärjestön edustajasta, yksi poliitikosta ja yhtä oli haastateltu asiantuntijaroolissa. Loput 14 olivat sukupuolivähemmistön edustajien henkilöhaastatteluja. Sekä tutkimushaastatteluissa että kyselytutkimuksen vapaamuotoisissa kommentteissa toivottiin, että uutisiin nousisivat ensisijaisesti asiat eivätkä yksittäiset ihmiset. Toisaalta henkilöjutuissa puhuvat ovat vapaaehtoisesti suostuneet haastateltaviksi. Henkilöjuttuja oli myös juttutyypeistä vähiten.

Drag queenit olivat artikkelin aiheena kolme kertaa 11 vuoden aikana. Näistä kaksi olivat henkilökuvia Cristal Snow -show-hahmosta, ja yksi oli muu uutinen ilman haastatteluja. Dragkuninkaita, eli kingejä, ei mainittu tällä termillä kertaakaan. Drag kingit, eli show-mielessä miehiksi pukeutuvat naiset, ovat Suomessa melko tuore ilmiö, joten se on myös yleisölle ja medialle vieraampi (Aarnipuu 2010). Yksi syy dragin näkymättömyyteen tässä tutkimuksessa on myös artikkeleiden rajaus uutis- ja ajankohtaisartikkeleihin. Drag on viihdettä, show'ta ja teatteria, eli se viihtyy parhaiten kulttuuri- ja viihdeosastoilla esitysarvosteluissa ja mielipidekirjoituksissa, joiden mukana rajattiin pois myös kolumnit.

4.3.2 Yle – Puhujien sukupuoli

Ylen artikkeleissa oli puhujia yhteensä 50 kappaletta. Seuraavassa taulukossa nämä on jaettu sukupuolen mukaan eri kategorioihin samalla periaatteella kuin Helsingin Sanomien puhujat.

Taulukko 3. Yle – Puhujien sukupuoli.

PUHUJA	KPL
nainen	20
mies	17
transnainen	7
muu / ei tiedossa	2
transvestiitti	2
drag queen/king	1
transmies	1
intersukupuolinen	0

Taulukkoon on listattu kaikki puhujat viiden vuoden ajalta eikä taulukko ole vertailukelpoinen Helsingin Sanomien puhujataulukon kanssa. Taulukoista ei voida verrata puhujien määrää, koska Helsingin Sanomien taulukossa on käytetty vuosiväliä 2000–2012 ja Ylen taulukossa vuosiväliä 2008–2012. Määrien suhteellista osuutta voidaan kuitenkin tarkastella.

Erot eivät ole suuria, mutta mielenkiintoista on ainakin se, että Helsingin Sanomissa miehiä oli haastateltavista eniten, kun taas Ylen verkkouutisissa eniten oli naisia. Kummassakin transnaisia oli cissukupuolisten jälkeen eniten. Huomionarvoista on myös se, että transmiehet, tai tässä tapauksessa transmies, on päästetty ääneen vain kerran viiden vuoden aikana – intersukupuolisia ei ker- taakaan. Transvestiitteja on haastateltu kahdesti ja drag queenia kerran. Myös Ylen artikkeleissa drag kingejä ei esiintynyt haastateltavana eikä tekstissä.

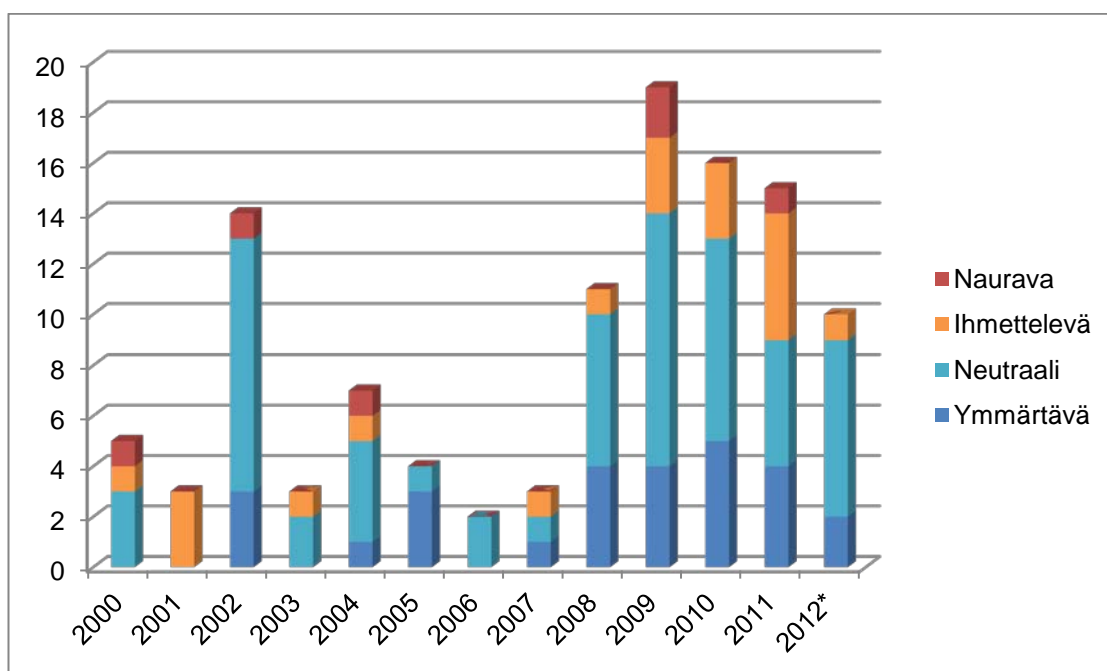
Näin pienistä määristä ei voi vetää kovin suuria johtopäätöksiä, kun eroavai- suudet ovat yhden yksikön luokkaa. Tulokset ovat kuitenkin suuntaa-antavia minkälaista sukupuolikäsitystä media välittää. Journalismista kumpuaa yleisesti yhteiskunnassa vallitseva kahden sukupuolen järjestelmä, johon liittyy vahvoja ennakoasetelmia sukupuolen paikasta ja asemasta kulttuurissa. Tämä on his- toriallinen kokoelma sosiaalisesti muotoutuneita käsityksiä, joista on vaikea päästä ulos ilman näkyvää uutta mallia. (Ruoho & Torkkola 2010, 29.) Toisaalta on muistettava, että yhä useammat sukupuolivähemmistöön kuuluvat haluavat tulla kohdelluiksi ja esitellyiksi mieluummin esimerkiksi miehenä, kuin leimaa- vasti transmiehenä (Seta 2012, 6).

4.4 Artikkelien asenteet ja ilmapiiri

Laajemmin tarkasteltuna termit ovat kuitenkin vain sanoja muiden joukossa. Yksittäinen väärin käytetty termi voi olla harhaanjohtava tai jopa loukkaava, mutta toisaalta se voi olla vain tiedon puutetta tai inhimillinen virhe. Tärkeämpää on jutun sisältö ja henki. ”Yksittäinen termi ei maailmaa kaada, mutta totta kai ne ovat myös tärkeitä, kun halutaan luoda oikeanlaista kuvaa”, totesikin Antti Karanki haastattelussa (2012).

4.4.1 Artikkelien ilmapiiri

Seuraavissa kuvioissa tarkastellaan artikkeleiden luonnetta kehysanalyysillä. Analyysiä varten luotiin neljä skenaariota: neutraali, ymmärtävä, ihmettelevä ja naurava. Artikkeleita tarkasteltiin kokonaisuutena, ei yksittäisten termien kautta. Taulukossa näkyvät artikkelien kokonaismäärä ja jokaisen kehyksen määrä vuosittain.

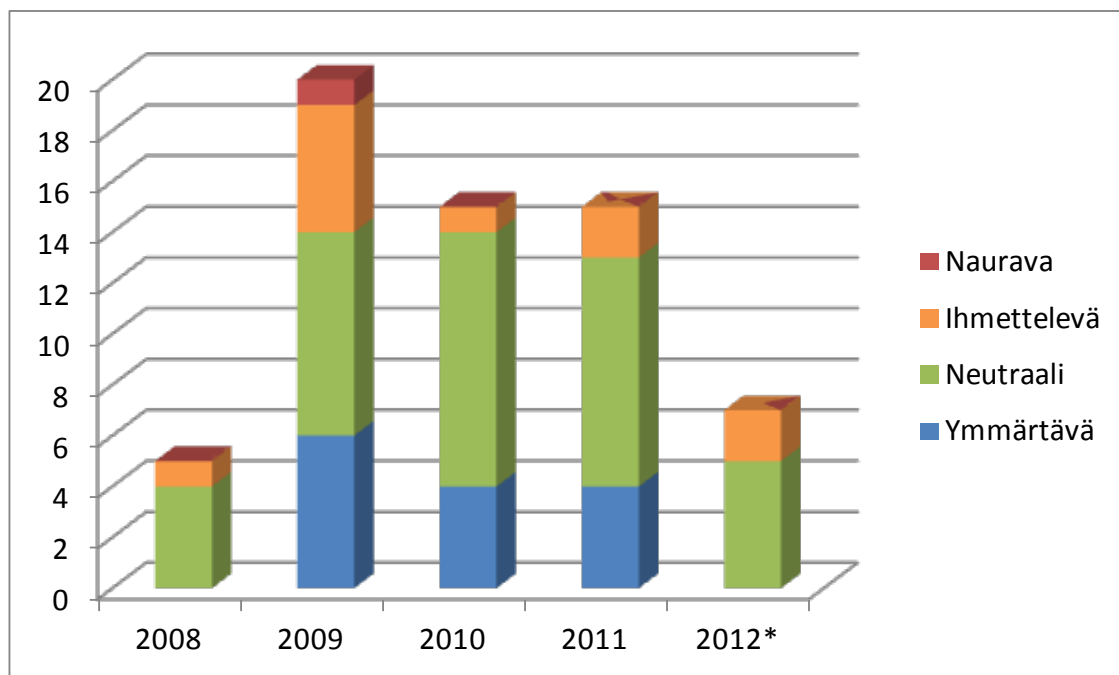
Kuvio 11. HS – Artikkelien kehys vuosittain.

Aiheelle naurava artikkeli on kirjoitettu niin, että lukija yritetään saada nauramaan tai muuten viihdytettyä sukupuolivähemmistöjen kustannuksella. Tämä on kategorioista negatiivisin ja sisältö voidaan lukea joissakin tapauksissa jopa syrjiväksi ja halventavaksi, mutta vähintään leimaavaksi. ”Ihmettelevä” artikkeli puolestaan taivastelee yksittäistä ihmistä tai ihmisryhmää ja saattaa asettaa sen epätasa-arvoiseen asemaan. Artikkeli on saatettu kirjoittaa hyvántahtoisesti, mutta siitä heijastuu vahvasti me-muut-asetelma.

Neutraali artikkeli ei ota varsinaisesti kantaa eikä luo vahvoja mielikuvia puolesta tai vastaan, vaan kertoo asian asiana. Ymmärtävä-kehys luo suvaitsevaista ilmapiiriä, ymmärtää tapahtumia ja asioita perspektiivistä ”me yhdessä olemme maailma”. Toisinaan rajan veto neutraalin ja ymmärtävän väliin oli vaikeaa, mutta artikkeleita on tarkasteltu yleisesti sanamuotojen tai jopa kuvien kautta.

Ihanteellisin tilanne olisi se, että taulukossa olisi vain sinisiä ja turkooseja palkkeja. Varsinkin punaisten, naurava-kehyksessä olevien artikkelien luulisi jo kiihtyneen pois, mutta tutkimustuloksissa niitä sitkeästi löytyy vielä vuonna 2011. Tämä saattaa johtua esimerkiksi siitä, että ”Maailman ihmisiä” -tapaiset palstat elävät sitkeänä ei vain Helsingin Sanomissa, vaan myös muissa medioissa. Tässäkin tutkimuksessa viisi kuudesta naurava-kehykseen merkitystä artikkelista olivat pikku-uutisia, jotka puolestaan suurimmaksi osaksi olivat osastolta ”Maailman ihmisiä”.

Palstan tarkoituksena tuntuu olevan huvittaa lukijaansa ja ihmetellä, mitä kaikkea erikoista maailmalla tapahtuu. Tämä vieroittaa lukijoita tavallisesta elämästä, joka tapahtuu joka päivä kotien ulkopuolella ja naapurissa. Sensaatiohakuiset uutiset eksoottisista seksityöläisistä ja ”sukupuoltaan uudestaan vaihtavista” sijoitetaan usein samaan sarjaan siamilaisten kaksosten ja hyvin harvinaisten sairauksien kanssa (Aarnipuu 2008, 168). Ylen nettiaiheissa ei ole samankaltaista osiota, mikä saattaa jo vähentää naurava-kehykseen päätyneiden artikkelien määrää huomattavasti tutkituissa Ylen nettiartikkeleissa.

Kuvio 12. Yle – Artikkelien kehys vuosittain.

Viiden vuoden aikana Ylen uutisoinnissa ei ole havaittavissa kovin suurta muutosta tai kehitystä artikkeleiden ilmapiirissä. Myönteistä on tietenkin se, että negatiivisia, sukupuolivähemmistöjen kustannuksella nauravia artikkeleita löytyi viiden vuoden aikana vain yksi kappale. Aiheen ihmettely kuitenkin jatkuu vielä vuonna 2012. Tähän saattaa vaikuttaa hämmentyneet artikkelit uuden translain valmistelusta ja valmistelemattomuudesta. Aihetta on käsitelty ymmärtävään ja suvaitsevaan sävyyn moneen kertaan vuosina 2009–2011 suhteessa kokonaismäärään. Yleisesti ottaen artikkeleiden ilmapiiri on ollut erittäin hyvä.

4.4.2 Puhujien asenteet

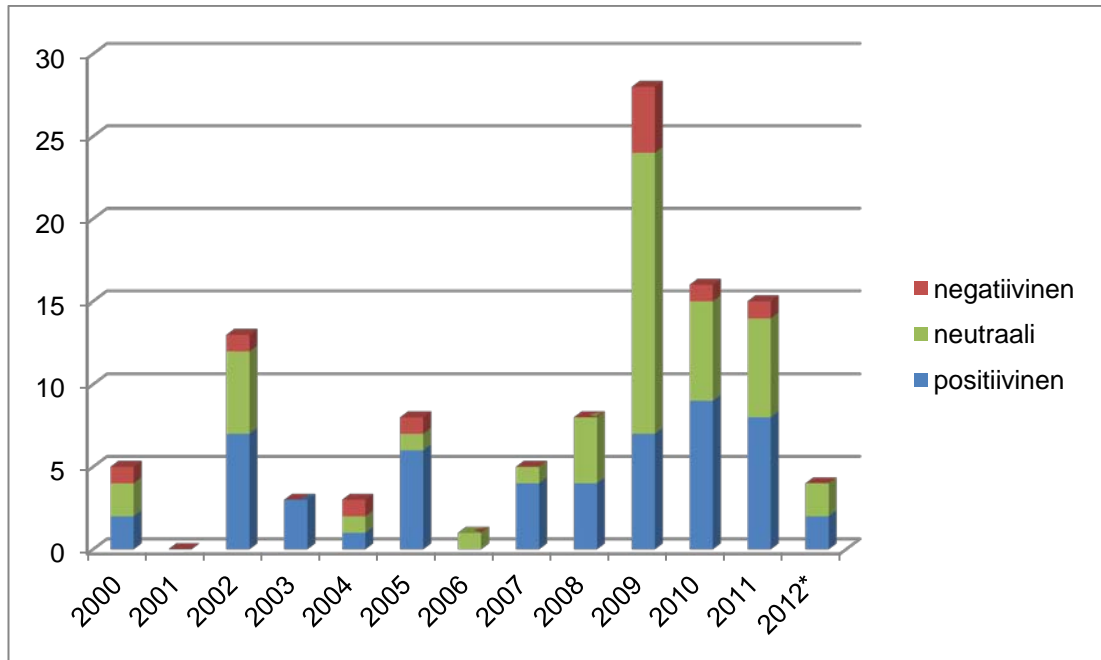
Artikkelin ilmapiiri saattaa toisinaan hyvinkin poiketa haastateltavien asenteista. Siksi myös jokaisen puhujan haastattelu sijoitettiin kehykseen. Haastattelukehyksiä oli kolme: positiivinen, neutraali ja negatiivinen. Kehystämiseen vaikuttivat vain kyseisessä artikkelissa olleet sitaatit, referoinnit ja kommentit.

Vaikka puhuja olisi sanonut toisessa artikkelissa muuta, kehystettiin puhunnat vain kyseessä olleen artikkelin perusteella, jotta nähdään minkälaista ilmapiiriä puhuja juuri kyseisessä artikkelissa luo. Tilastossa saattaa olla myös monia samoja puhujia, mutta heidät on käsitelty jokaisessa artikkelissa erikseen uutena puhujana.

Kommentteja tarkasteltiin nimenomaan näkökulmasta sukupuolivähemmistöjä kohtaan, ei kommentin asennetta yleisesti. Negatiivisessa kommentissa puhuja on asettanut sukupuolivähemmistöt täysin eriarvoiseen asemaan, esimerkiksi ei halua parantaa millään tavalla heidän ihmisoikeuksiaan ja tuo tämän selkeästi esille. Räikeimmillään negatiivinen kommentti on vihapuhetta vähemmistöryhmää kohtaan. Neutraali kommentti ei ota kantaa puolesta tai vastaan ja on luonteeltaan toteamuksen kaltainen. Positiivinen kommentti sukupuolivähemmistöjä kohtaan antaa ymmärtää, että puhuja on heidän puolellaan. Hän on saattanut toimia sukupuolivähemmistöjen ihmisoikeuksia edistävällä tavalla tai puhuu positiiviseen sävyyn.

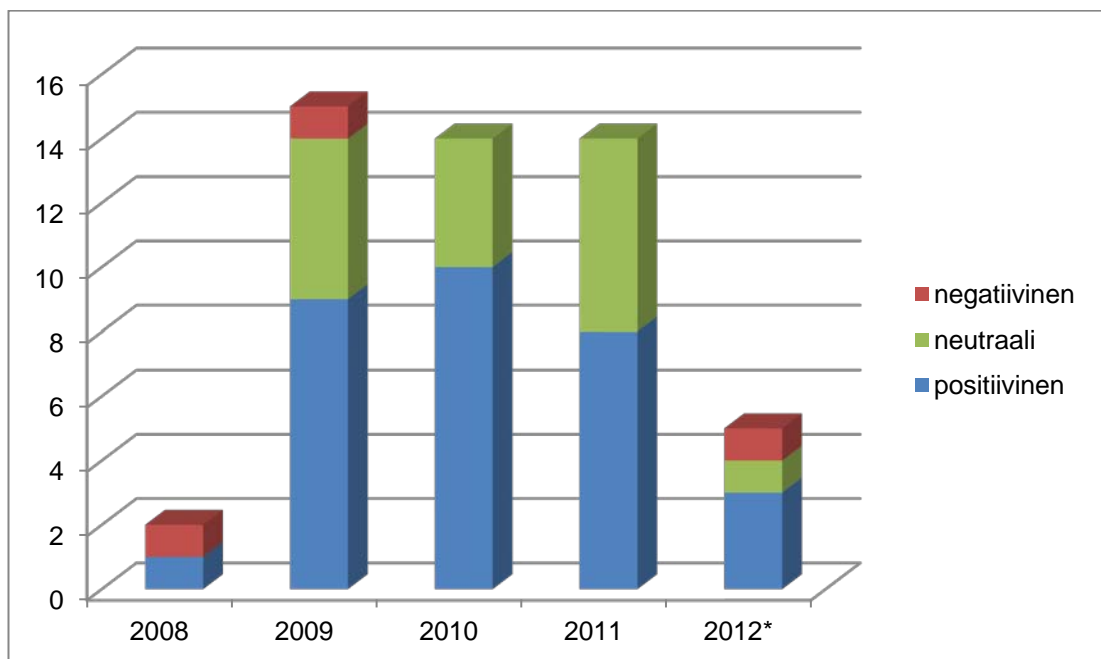
Toisinaan raja esimerkiksi neutraalin ja positiivisen välillä on tulkinnanvarainen, mutta jokaisessa puhunnassa on otettu huomioon sanamuodot, termit ja konteksti. Yleensä artikkelista on myös aistittavissa, miksi kyseistä henkilöä on haastateltu artikkelia varten.

Taulukko kuvaa myös puhujien määrää, joka vaihtelee suuresti eri vuosina. Esimerkiksi vuonna 2001 ei päästetty ääneen ketään sukupuolivähemmistöjä käsittelevissä artikkeleissa, kun taas vuonna 2009 puhujia oli yhteensä 28. Myös vuonna 2009 oli harvinaisesti yhdessä samassa artikkelissa peräti seitsemän eri puhujaa. Helsingin Sanomien artikkeleista löytyi puhujia vuosilta 2000–2012 yhteensä 109 kappaletta.

Kuvio 13. HS – Puhujien asenteet.

Puhujien asenteissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia 12 vuoden aikana. Asenteet ovat pysyneet yllättävänkin samankaltaisina vuodesta toiseen. Vain negatiivisten kommenttien määrä on vaihdellut. Toisinaan on säästyty negatiivisilta kommenteilta kokonaan, näin viimeksi vuonna 2012.

Kuvio 14. Yle – Puhujien asenteet.

Viiden vuoden aikana puhujien asenteet eivät ole suhteessa muuttuneet juuri-kaan Ylen uutisissa. Positiivista on, että vuonna 2010 ja 2011 ei ole yhtään negatiivista kommentoijaa, vaikka puhujia olikin suhteessa paljon. Negatiivisia haastatteluita ei ole yleisesti ottaen paljon viimeisen viiden vuoden aikana, korkeintaan yksi vuodessa. On myös muistettava, että journalismin luonteeseen voidaan ajatella kuuluvan monenlaisten näkemysten esiintuminen. Näitä positiivisia ja negatiivisia näkemykset eivät katoa, vaikka yleinen ilmapiiri yhteiskunnassa ja mediassa muuttuisi.

4.5 Kuvien kieli

Uutiskuvat vähemmistöjen, erityisesti sukupuolivähemmistöjen, kuvaajana voisi olla kokonaan oma aiheensa jatkotutkimukselle. Tässä on käyty aihetta läpi sen verran, kuin on tarpeellista tutkimuskysymykseen liittyen.

Sekä Helsingin Sanomien että Ylen kuvissa esiintyi yleisimmin yksittäinen henkilö, mikä kertoo siitä, että artikkelien aiheet myös käsittelevät hyvin usein yksittäistä tapausta tai henkilöä. Varsinkin Ylen uutisissa käytettiin jutusta toiseen täysin samaa kuvaa, kun aihe oli sama. Usein kuva ei ollut erikseen otettu valokuva, vaan ruutukaappaus jostakin televisio-ohjelmasta tai tv-uutisesta.

Ylen artikkelin yhteydessä oli myös käytetty esimerkiksi kuvaa, joka ei varsinaisesti liittynyt itse uutiseen, vaan oli otettu edellisvuoden Pride-tapahtumassa. Uutisissa saattoi siis yhdistyä asiallinen, lakeihin ja ihmisoikeuksiin liittyvä aihe sekä juhlahumussa otettu kuva ihmisistä, jotka ovat osallistuneet seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen karnevaalihenkimiseen tapahtumaan. Kuvat sukupuolivähemmistöistä, kuten muutkin kuvat, tulisi vastata artikkelin aihetta ja luonnetta. Kuten Karanki (2012) toteaa, tämänkaltaiset kuvaristiriidat haihduttavat alleen sen taistelun, että sukupuolivähemmistöjen edustajat ovat ihan tavallisia ihmisiä. Kuvasta ja tekstistä saattaa syntyä ristiriita, joka pahimmillaan saa sukupuolivähemmistöt näyttämään arjen ulkopuolella elävältä karnevaalikansalta.

4.6 Kyselytutkimukset

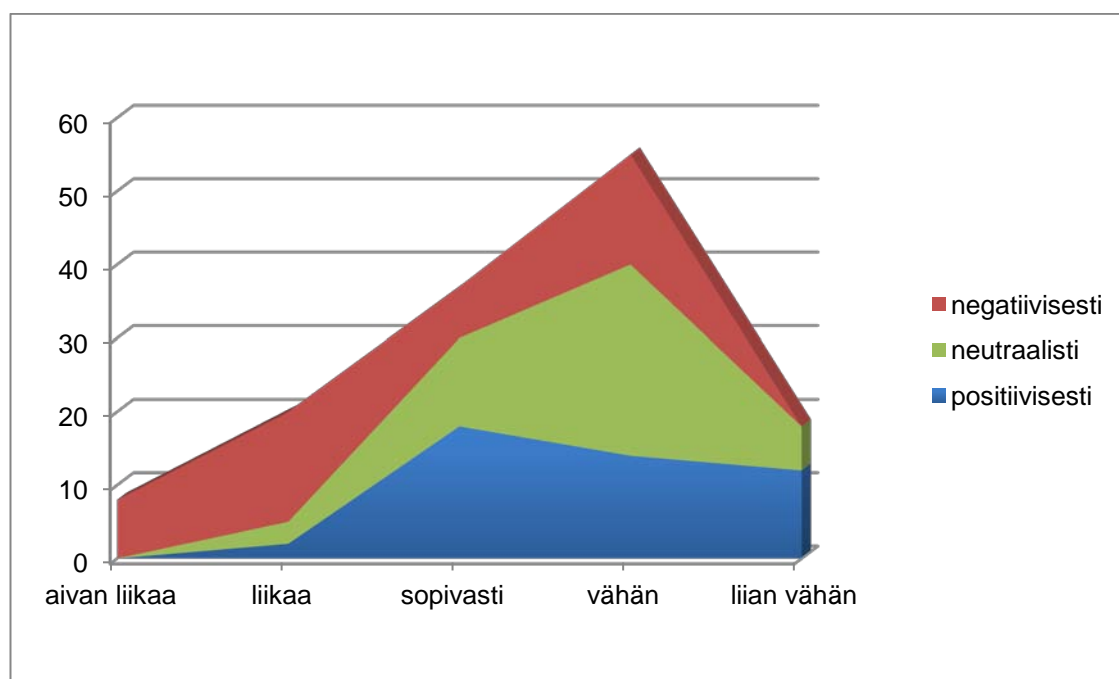
Kyselytutkimuksia tehtiin kaksi erillistä, toinen mediaa seuraavalle yleisölle ja toinen toimituksellista työtä tekeville. Kyselylomake oli saatavilla avoimesti Webropol-kyselypalvelussa yhden kuukauden ajan. Anonyymiyttä suojelevaa linkkiä kyselyihin jaettiin Facebookissa, Twitterissä, Media Gender -blogissa ja varsinkin journalisteille suunnattua kyselyä lähetettiin suoraan toimituksiin sähköpostin välityksellä. Kyselyt tavoittivat melko laajan ihmisjoukon, vaikka aihe saattoi olla vieras joillekin. Kyselyissä vieraili huomattavasti enemmän ihmisiä, kuin mitä varsinaisia vastauksia kertyi. Lisäksi kyselyiden sijainti ainoastaan internetissä rajasi tietyn ihmisryhmän kokonaan pois. Kysymykset oli muotoiltu niin, että niihin oli helppo ja nopea vastata (Liite 1, Liite 2).

4.6.1 Sukupuolen moninaisuus uutisissa -kysely

Yleisölle suunnatussa kyselyssä vieraili sen aukioloaikana, 5.10.–5.11.2012, yhteensä 106 henkilöä, ja kyselyyn vastasi 47 henkilöä. Eniten vastaajia oli ikäryhmistä 20–35-vuotiaat, mutta jonkin verran myös ikäryhmistä 36–55-vuotiaat. Vastaajista suurin osa oli naisia, seuraavaksi eniten oli miehiä. Transmiehiä, transgendereitä ja sellaisia, jotka merkitsivät sukupuolekseen muu / en halua määritellä, oli muutamia. Itsensä transnaisiksi tai intersukupuoliseksi itsensä määritteleviä vastaajia ei ollut ollenkaan.

60 % vastaajista koki löytävänsä halutessaan tietoa sukupuolivähemmistöistä erittäin helposti tai helposti. Yksikään vastaajista ei kokenut tiedon löytymisen olevan erittäin vaikeaa ja vain kolme oli sitä mieltä, että se on vaikeaa. Tästä voi päätellä ainakin sen, että tiedon löytäminen ei ole esteenä sille, että aiheesta on mahdollista löytää lisätietoa niin halutessaan. Tämä on positiivinen merkki ja lisää avoimuutta sekä mahdollisuutta keskustella vieraastakin aiheesta vähitellen. 13 % ei osannut vastata mitään, mikä saattaa johtua siitä, että aihe on niin vieras eivätkä he ole koskaan hakeneet tai nähneet tietoa aiheesta.

Yllättävin tulos kyselyssä löytyi hieman aiheen vierestä, kun kysyttiin yleisön luottamusta median tuottamaan sisältöön. Vastaajia pyydettiin vastaamaan asteikolla 1–5 kuinka samaa mieltä he ovat väittämän ”luotan median tuottamaan sisältöön” kanssa. Kaikkien vastausten keskiarvo oli 2,1, ja joka kolmas antoi arvon 1, eli täysin eri mieltä. Kysymyksessä media on laaja kokonaisuus ja vastaaja on voinut ajatella mitä tahansa iltapäivälehdistä radiouutisiin. Toisaalta puolet vastasi oppineensa median kautta jotakin uutta sukupuolivähemmistöistä. Kyselyssä tiedusteltiin myös näkemystä, kuinka paljon ja minkälaisessa valossa media yleisesti ottaen kirjoittaa sukupuolivähemmistöistä. Kyselyssä tarkasteltiin näkemystä kolmessa eri kehyksessä, jotka on esitetty seuraavassa kaaviossa allekkain.

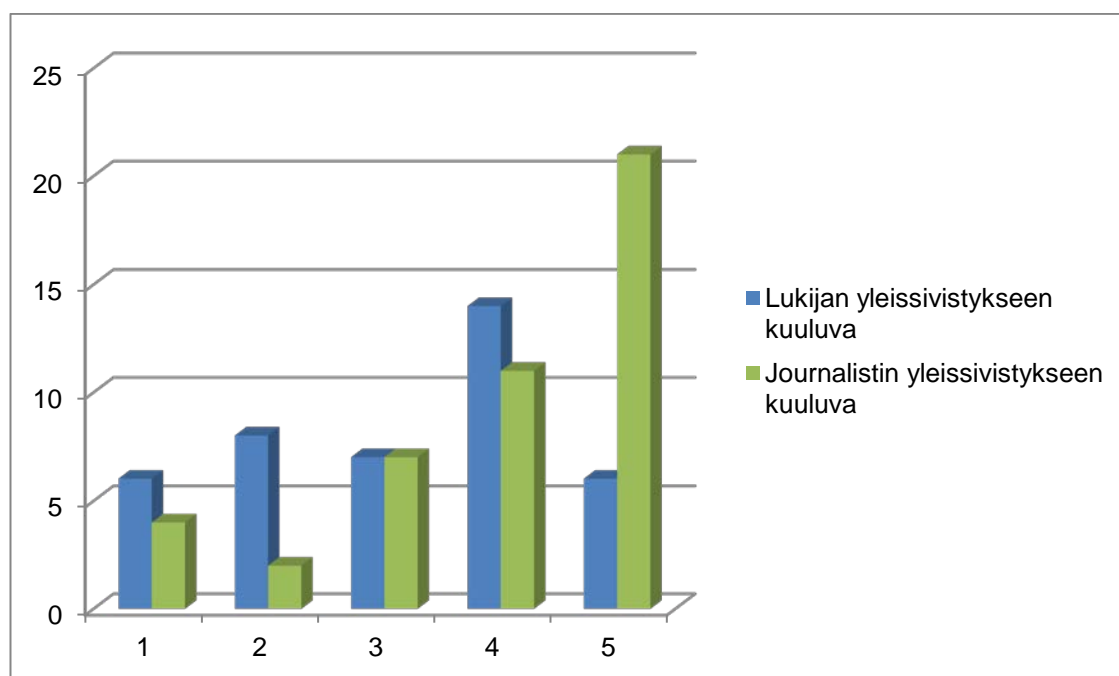

Kuvio 15. Kysely yleisölle – Miten sukupuolivähemmistöistä kirjoitetaan.

Kuviosta selviää, että yleisesti sukupuolivähemmistöt ovat mediassa esillä vastaajien mielestä vähän. Erityisen vähän sukupuolivähemmistöt ovat esillä neutraalissa mielessä. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että sukupuolivähemmistöistä kirjoitetaan liikaa tai aivan liikaa negatiivisesti, mutta toisaalta kolmas osa vastasi, että kirjoitetaan negatiivisesti vähän.

Kyselyssä ei eroteltu eri medioita, eikä tätä kuviota voi rinnastaa tutkimusaineistona olleisiin medioihin. Kuviossa esiintyvät arvot perustuvat yleisön mielikuvaan mediasta yleisesti, kun kirjoitetaan tai käsitellään sukupuolivähemmistöjä.

Kyselyssä kerättiin myös yleisön mielipide siitä, kuuluvatko sukupuolivähemmistöihin liittyvät termit lukijan tai toimittajan yleissivistykseen. Kysymyksellä haettiin suuntaa sille, miten sukupuolivähemmistöistä voitaisiin kirjoittaa. Voidaanko olettaa, että lukijan sanavarastoon kuuluvat vähemmistötermit ja pitäisikö nämä olla toimittajalla hallussa?

Kuvio 16. Yleisökysely – Yleissivistykseen kuuluvat termit.

Kyselyssä vastaajat vastasivat erikseen kahteen kysymykseen, jotka on yhdistetty tähän samaan kuvioon. Vastaajat antoivat arvon 1–5 sen mukaan, kuinka samaa mieltä he olivat väittämän kanssa. Yleisön mielestä journalistin yleissivistykseen kuuluvat sukupuolivähemmistöön liittyvät termit. Vain muutamat vastaajat olivat aivan eri mieltä tai jonkin verran eri mieltä. Sen sijaan kysymys termien kuulumisesta lukijan yleissivistykseen jakoi vastaukset melko tasaisesti. 30 % vastaajista koki, että termit kuuluvat jokseenkin lukijan yleissivistykseen.

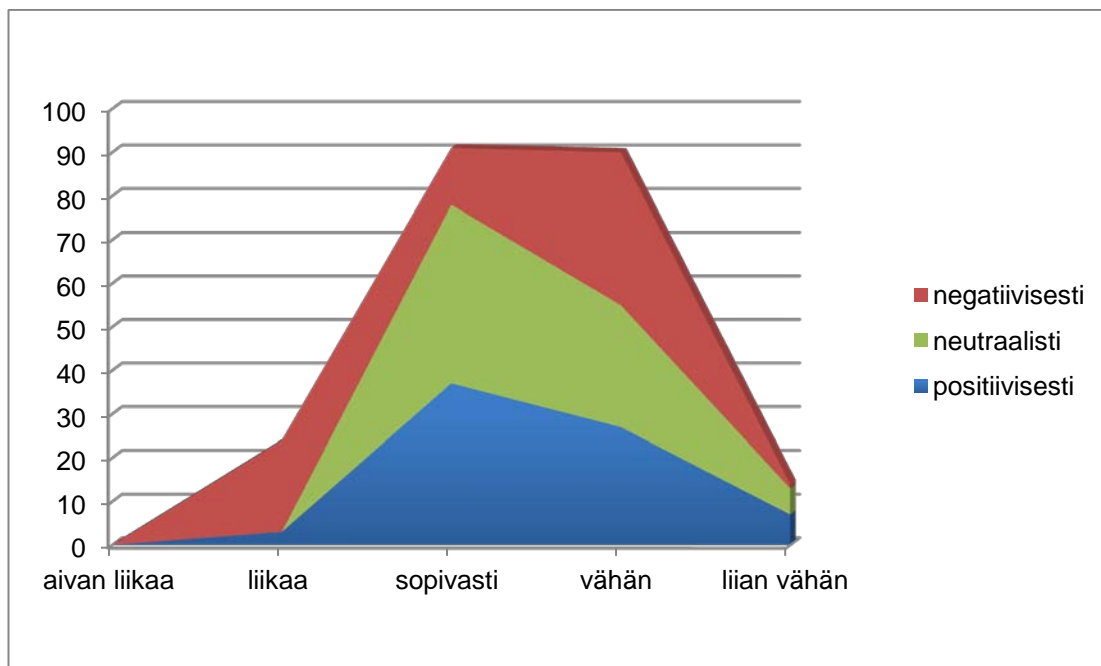
Kyselyssä annettiin lopuksi vastaajille mahdollisuus kommentoida ja perustella vastauksiaan vapaasti. Vapaasti kirjoitettuja kommentteja tuli yhteensä 14 kappaletta. Vastauksissa täsmennettiin esimerkiksi, että termit kuuluvat toimittajan yleissivistykseen vain, jos hän kirjoittaa aiheesta. Nähtiin, että toimittajan kautta oikea termistö välittyy myös lukijalle, jolla ei välttämättä ole ennestään tietoa aiheesta. Eräs vastaaja huomioi journalistien vastuun tiedonvälityksessä: ”Toimittajien on osattava oikea sanasto kirjoittaessaan myös spvähemmistöistä, väärät ja loukkaavat sanavalinnat sukupuolivähemmistöistä kirjoittaessa antaa hyvin epäpätevän kuvan sekä toimittajasta että tämän julkaisukanavasta.”

Vapaissa kommentteissa toivottiin vähemmän kohu-uutisia ja enemmän uutisointia esimerkiksi tutkimustuloksista tai asiallisia elämäntarinoita. Toisaalta toivottiin myös, ettei sukupuolivähemmistöjä tai heidän oikeuksiaan korosteta uutisissa ja todettiin, että ”seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli yleensä on mielestäni niin subjektiivinen asia, ettei ne itsessään ole käsittelyn arvoinen asia.” Yleisesti ottaen voidaan todeta, että vapaissa kommentteissa toivottiin neutraalimpaa lähestymistapaa uutisointiin.

4.6.2 Sukupuolivähemmistöt journalistin työpöydällä -kysely

Toimituksellista työtä tekeville suunnattu kysely keräsi 7.10.–7.11.2012 välisenä aikana 156 vierailijaa, joista 78 vastasi kyselyyn. Lukua voidaan pitää hyvänä, jos verrataan yleisökyselyyn osallistuneiden määrään. Kyselyssä rajattiin vastaajia myös ammattikunnan perusteella.

Journalisteille suunnatussa kyselyssä kysyttiin mahdollisuuksien mukaan samankaltaisia kysymyksiä kuin yleisöltäkin. Seuraavaa kuviota artikkelien kehyksistä voidaan verrata yleisökyselyyn vastaavaan, sillä kysymyksen asettelu oli täysin sama.

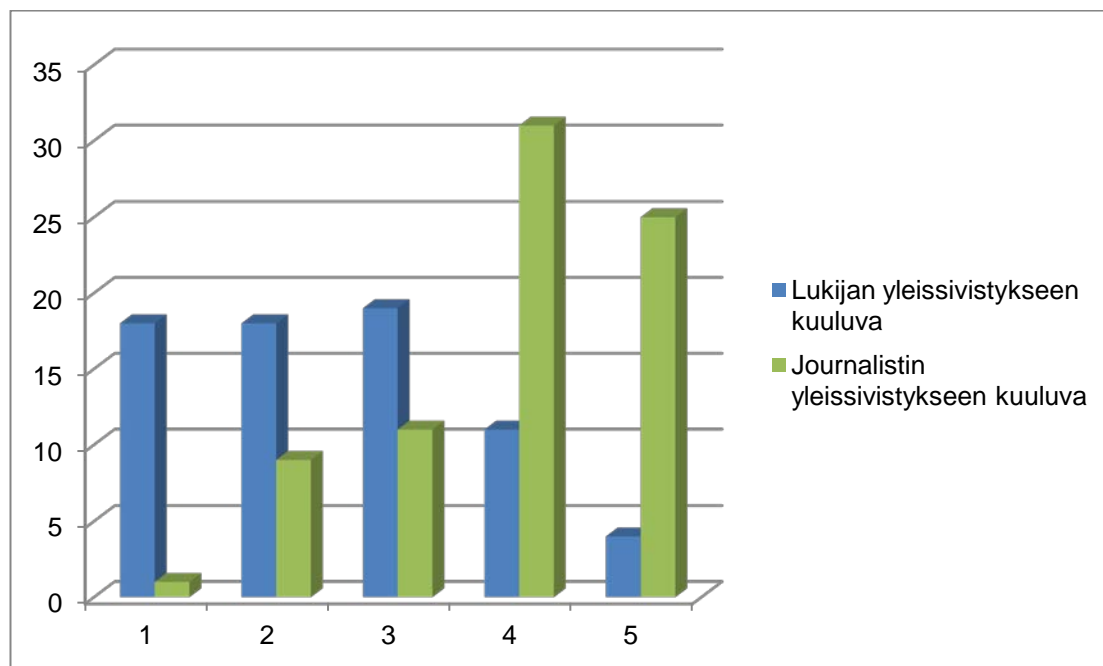

Kuvio 17. Kysely journalisteille – Miten sukupuolivähemmistöistä kirjoitetaan.

Journalistien vastaukset asettuivat enimmäkseen akselille ”sopivasti” ja ”vähän”, toisin kuin yleisön vastaukset, joissa näkyi selkeä piikki kohdassa ”vähän”. Yleisö ja journalistit tarkastelevat aihetta hieman eri näkökulmasta. Journalistit kokevat todennäköisesti aiheiden käsittelyn sopivaksi, koska uutiskriteerien mukaan kirjoitetaan vain aiheista, jotka ovat ajankohtaisia. Myös journalisteille annettiin mahdollisuus kommentoida ja perustella vastauksia vapaasti kyselyn lopuksi. Useissa kommenteissa korostettiin uutistyön luonnetta ja aiheiden käsittelyä, jos niissä on jotain uutisoitavaa, ei itseisarvoista aiheen käsittelyä. Negatiivisia uutisia oli vastaajien mielestä vähän.

Kyselyssä pyydettiin merkitsemään, kuinka vaikeilta eri työvaiheet tuntuvat, kun pöydällä on juttuaiheena sukupuolivähemmistöt. Kaikista vaikeimpana pidettiin haastateltavien löytämistä. 61 % vastasi haastateltavien löytämisen olevan vaikeaa tai erittäin vaikeaa. Kuitenkin kun haastateltava on löytynyt, 57 % vastaajista piti itse haastattelua helppona tai erittäin helppona. Kaikista helpoimpana vaiheena pidettiin aiheesta puhumista toimituspalaverissa. 70 % vastasi tämän olevan helppoa tai erittäin helppoa.

Juontaminen kuului vain kahdeksan vastaajan työnkuvaan, vastaukset jakautuivat tasaisesti erittäin vaikeasta erittäin helppoon. Aiheesta kirjoittamista kukaan vastaajista ei pitänyt erittäin vaikeana ja 62 % piti helppona tai erittäin helppona. Myös terminologia otettiin journalistin vastuulle, mikä selviää seuraavasta kuvio-osta.

Kuvio 18. Kysely journalisteille – Yleissivistykseen kuuluvat termit.

Kuvio on vastaava yleisölle suunnatun kanssa. Toimituksellista työtä tekevät ottivat terminologian vastuulleen ja kuviossa on selkeä jakauma lukijan ja journalistin välillä. Vain muutama vastaaja oli sitä mieltä, että lukijan yleissivistykseen kuuluvat sukupuolivähemmistöihin liittyvät termit. Toisaalta vain yksi oli sitä mieltä, että termit eivät kuulu ollenkaan journalistin sanavarastoon.

Myös journalisteille annettiin kyselyn loppuksi vapaa sana, johon vastauksia kertyi yhteensä 30 kappaletta, eli puolet enemmän kuin yleisökyselyssä. Journalisteilta löytyi selkeitä kantoja sekä aiheen kehittämiseksi että rajoittamiseksi. Monissa kommentteissa painotettiin uutisen luonnetta, eli uutisia tehdään aiheista, joista on jotain uutisoitavaa.

Yksittäisiä ihmisiä tai vähemmistöryhmiä ei haluttu tarkoitushakuisesti nostaa esiin vain vähemmistöstatuksen vuoksi. Neutraaliutta haettiin myös seuraavasti: ”Tärkeintä on, ettemme käsitteisi ihmisiä sukupuolensa edustajina, on se mikä tahansa.” Parannuksia toivottiin journalistien termien käyttöön ja muutenkin asiallisia uutisia aiheesta.

Vapaa sana osiossa sukupuolivähemmistöt sekoitettiin muutaman kerran myös seksuaalivähemmistöihin ja jopa nudisteihin. Toisaalta erään vastaajan mielestä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä on mahdotonta erottaa toisistaan uutisissa. Myös kyselyssä olleeseen väittämään ”Sukupuolivähemmistöt voidaan uutisissa rinnastaa seksuaalivähemmistöihin” vastattiin hyvin tasaisesti. Osa vastaajista oli samaa mieltä ja lähes yhtä suuri osa eri mieltä. Kysymyksen tosin pystyi tulkitsemaan eri tavalla. Toiset ajattelivat, että kummastakin aiheesta voi kirjoittaa samassa uutisessa, toiset taas ymmärsivät, että nämä kaksi vähemmistöä niputetaan ajatustasolla samaksi asiaksi.

5 YHTEENVETO

Helsingin Sanomissa ja Ylen verkkouutisissa kunnioitettiin suurimmaksi osaksi haastateltavia ihmisinä ja kirjoitettiin asiallisesti. Monet epäasialliset uutiset liittyivät epätietoisuuteen ja ehkä myös arviointikyvyn pettämiseen. Räikeimmät negatiiviset uutiset olivat pikku-uutisia, joissa naurettiin sukupuolivähemmistöjen kustannuksella jollekin ulkomailla tapahtuneelle asialle tai yksittäiselle ihmiselle aivan kuin samanlaisia ihmisiä ei asuisi Suomessa. Tutkimuksen aikaväli oli 12 vuotta, johon mahtuu paljon erilaisia termejä ja asenteita. Artikkeleita oli hyvin vähän, mutta toisaalta positiivista oli se, että aiheesta oli ylipäänsä kirjoitettu läpi 2000-luvun. Artikkelien määrä ei tietenkään ole itseisarvo, vaan tutkimuksessa pidettiin tärkeämpänä artikkelien laadullista sisältöä.

Terminologiassa näkyi selkeä taite vuonna 2007. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin ennen vuotta 2007 selkeästi enemmän harhaanjohtavilla tai jopa loukkaavilla termeillä. Vuoden 2007 jälkeen on näkynyt muutos yhtenäisempään ja suositeltuun termien käyttöön. Osassa artikkeleista esiintyi silti edelleen epäjohdonmukaisia termejä, ja samasta asiasta saatettiin kirjoittaa monilla eri termeillä saman artikkelin sisällä. Tämä saattaa hämmentää lukijaa ja hidastaa oikean tiedon välitystä.

Kaikki tutkimuksen artikkelit käsitelivät tavalla tai toisella sukupuolen moninaisuutta, mutta silti äänessä olivat eniten työikäiset cissukupuoliset. Sukupuolivähemmistöryhmistä esillä olivat erittäin harvoin transmiehet ja intersukupuoliset sekä Helsingin Sanomissa että Ylellä. Eniten haastateltavina oli transnaisia. Haastateltavien määräkään ei ole itseisarvo, mutta sukupuolivähemmistöjen suhteellisiin määriin voisi kiinnittää huomiota. Jos aihetta käsiteltäessä haastateltavana on useimmiten transnainen, saattaa lukijalle syntyä mielikuva, että transnaiset ovat yhtä kuin sukupuolivähemmistö.

Myös drag show'sta kirjoitettaessa esiin nousevat aina pelkästään drag queenit – kingeistä ei kirjoitettu kertaakaan. Tämä on toisaalta ymmärrettävää, koska Suomessa drag kingit nousivat esiin vasta 1990-luvun alussa ja eikä naisten maskuliinisuudesta aiemmin tehty viihdettä (Aarnipuu 2010, 55).

Kyselytutkimuksissa nousi esiin, että sukupuolivähemmistöistä pitäisi kirjoittaa enemmän neutraaleja ja informatiivisia artikkeleita. Journalistien mielestä tosin myös aihetta käsitellään jo nyt tarpeeksi ja samoin uutiskriteerejä noudattaen kuin muitakin aiheita. Niille journalisteille, joille aihe on vielä vieraampi tai terminologia perustuu 2000-luvun alkupuolelle, löytyy jatkolukemista Setan julkaisemasta Lhbtq - Opas toimittajille (2012). Myös kiinnittämällä huomiota vähemmistöryhmiin liittyvään lainsäädäntöön sekä Suomessa että kansainvälisesti, voidaan monipuolistaa aiheen käsittelyä.

Tutkimuskohteena aihe on melko tuore ja jatkotutkimuksen aiheita on monia. Tässä tutkimuksessa mukana olivat vain tekstiartikkelit Helsingin Sanomista ja Ylen verkkouutisista. Aihetta voisi laajentaa jatkossa muihin medioihin, esimerkiksi paikallislehtiin, iltapäivälehtiin, aikakauslehtiin, televisioon tai radioon. Oma tutkimuskohteensa voisivat olla artikkelien yhteydessä käytetyt kuvat, joita tässä tutkimuksessa sivuttiin vain sen verran, kun nähtiin tarpeelliseksi. Mielenkiintoista olisi myös selvittää kymmenen vuoden kuluttua, miten media ja terminologia on muuttunut tästä hetkestä vuoteen 2022.

LÄHTEET

- Aarnipuu, T. 2008. Trans – sukupuolen muunnelmia. Keuruu: Like.
- Aarnipuu, T. 2010. Sinivalkoisissa höyhenissä: Suomalainen drag. Helsinki: Like.
- Alasutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Arune, W. 2006. Transgender Images in the Media. Teoksessa Castañeda, L. & Campell, S. 2006. News and sexuality: Media portraits of diversity. California: Sage Publications, 111–133. Luettavissa myös: <http://books.google.com/books?id=UrEIJ2MzMtYC&printsec=frontcover&hl=fi#v=onepage&q&f=false>
- Dyer, R. 2002. Älä katso! Seksuaalisuus ja rotu viihteen kuvastossa. Suom. Lahti, M. (toim.) Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Finlex. Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta 28.6.2002/563.
- Helsingin yliopiston kirjasto. 2000. YSA – Yleinen suomalainen asiasanasto. Viitattu 10.9.2012. <http://vesa.lib.helsinki.fi/ysa/aakkoset/t.html#transsukupuolisuus>
- Hill, R.-M. & Mays, J. 2011. The Gender Book. Houston. http://issuu.com/thegenderbook/docs/the_gender_book/1
- Intersukupuolisuus on harvinainen ilmiö. 2009. Yleisradio 10.9.2009. Viitattu 4.9.2012. http://yle.fi/uutiset/intersukupuolisuus_on_harvinainen_ilmio/5878555
- Karanki, A. 2012. Haastattelu 21.9.2012.
- Laiho, M. & Ruoho, I. 2005. Median merkitsemät. Ruumis ja sukupuoli kuvassa. Keuruu: PS-kustannus.
- Leinonen, E. 2005. Transvestisuus perheessä. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Terveiden edistämisen koulutusohjelma (Ylempi AMK). Luettavissa myös: <urn.fi/URN:NBN:fi:jamk-30>
- Levikintarkastus Oy. 2012. Viitattu 30.9.2012. <http://www.levikintarkastus.fi/>
- Muu, mikä? Sukupuolivähemmistönuorten visio 2020. 2010 hanke-julkaisu.
- Niemelä, A. 2011. Sukupuolenkorjausta hakevien määrä kasvaa. Mediuutiset 21.1.2011. Viitattu 18.8.2012. <http://www.medi uutiset.fi/uutisarkisto/article565345.ece?s=u&wtm=medi-21012011>
- Pekonen, K. 2012. Sähköpostiviesti 9.10.2012.
- Prisma: Minä ja sukupuoleni. 2011. BBC Worldwide Ltd. Esitetty 17.9.2012 Yle TV1.
- Raudaskoski, M. 2012. Haastattelu 13.4.2012.
- Ruoho, I. & Torkkola, S. 2010. Journalismin sukupuoli. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino.
- Saresma, T.; Rossi, L.-M. & Juvonen, T. 2010. Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino.
- Seta. 2012. Lhbtq – Opas toimittajille. Seta.

Suomen Journalistiliitto. Journalistin ohjeet 2011. Viitattu 28.11.2011.
<http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohjeet/>

Transsexual gene link identified. 2008. BBC News 26.10.2008. Viitattu 18.8.2012.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/7689007.stm>

Valkama, M. 2012. Järjestöt: Transsasioiden uutisointi surkeaa. Journalisti 8/2012. Viitattu 18.8.2012. Luettavissa myös: <https://journalistiliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/86eb453a82b688db09cc117b9a375273/1345300279/application/pdf/7603806/journalisti%208%202012%20s4-5.pdf>

Venhola, M. 2001. Intersukupuolisuus. <http://www.transtukipiste.fi/doc/Intersukupuolisuus.pdf>

Väitetty "hermafrodiitti" tekee paluun juoksuradoille? 2010. Uusi Suomi 29.3.2010. Viitattu 28.11.2011. <http://www.uusisuomi.fi/urheilu/88663-vaitetty-%E2%80%9Dhermafrodiitti%E2%80%9D-tekee-paluun-juoksuradoille>

Weckström, N. 2011. Vårdares förståelse av kön i deras arbete med transpersoner som genomgår könskorrigering. Opinnäytetyö. Arcada - Nylands svenska yrkeshögskola. Luettavissa myös: <urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011061412010>

Yleisradio Oy. 2012a. Radio Suomi – Maakuntaradiot. Viitattu 28.10.2012.
http://yle.fi/radiosuomi/maakuntaradiot/2010/04/maakuntaradiot_1596811.html

Yleisradio Oy. 2012b. Yle yhtiönä – Julkinen palvelu. Viitattu 30.9.2012.
<http://yle.fi/yleisradio/julkinen-palvelu>

Yleisradio Oy. 2011. Yle yhtiönä – Yleisökertomus 2011. Viitattu 28.10.2012.
<http://yle.fi/yleisradio/vuosikertomukset/yleisokertomus-2011>

Kyselyn kysymykset yleisölle

1. Ikä
2. Sukupuoli
3. Asuinpaikka
4. Mitä seuraavista uutisvälineistä seuraat vähintään viikottain?
5. Sukupuolivähemmistöjä käsitellään mediassa...
Positiivisesti, 1–5 aivan liikaa–aivan liian vähän
Neutraalisti, 1–5 aivan liikaa–aivan liian vähän
Negatiivisesti, 1–5 aivan liikaa–aivan liian vähän
6. Kuinka helposti löydät halutessasi tietoa sukupuolivähemmistöistä?
7. Vastaa väittämiin:
Olen joskus lukenut artikkelin tai uutisen liittyen sukupuolivähemmistöihin
Olen oppinut median kautta jotakin uutta sukupuolen moninaisuudesta
Aihe on ennestään tuttu minulle tavalla tai toisella
Sukupuolivähemmistöt voi rinnastaa seksuaalivähemmistöihin
Luotan median tuottamaan sisältöön
Lukijan yleissivistykseen kuuluvat sukupuolivähemmistöihin liittyvät termit
Toimittajan yleissivistykseen kuuluvat sukupuolivähemmistöihin liittyvät termit
8. Kommentoi, perustele, lisää, vapaa sana.

Kyselyn kysymykset toimitustyötä tekeville

1. Ikä
2. Sukupuoli
3. Asuinpaikka/työpaikka
4. Edustamani media
5. Sukupuolivähemmistöjä käsitellään mediassa...
Positiivisesti, 1–5 aivan liikaa–aivan liian vähän
Neutraalisti, 1–5 aivan liikaa–aivan liian vähän
Negatiivisesti, 1–5 aivan liikaa–aivan liian vähän
Miten helppoa on yleisesti kirjoittaa erilaisista vähemmistöistä?
1–5, erittäin helppoa–erittäin vaikeaa
maahanmuuttajat
seksuaalivähemmistöt (homo, lesbo, bi)
sukupuolivähemmistöt (trans, inter)
uskonnolliset vähemmistöt
omat kielivähemmistöt (suomenruotsalaiset, saamelaiset)
6. Jos kuvittelet tekeväsi juttua sukupuolivähemmistöistä, minkälaisena pidät seuraavia työvaiheita? 1–5, erittäin helppoa–erittäin vaikeaa
kirjoittaminen/juontaminen (sanamuodot ja termit)
tiedon löytäminen
haastateltavien löytäminen
haastattelu
yleisön palautteen vastaanottaminen
aiheesta puhuminen toimituspalaverissa
7. Vastaa väittämiin, 1–5 eri mieltä–samaa mieltä
Olen joskus tehnyt artikkelin tai uutisen liittyen sukupuolivähemmistöihin
Aihe on ennestään tuttu minulle tavalla tai toisella
Sukupuolivähemmistöt voidaan uutisissa rinnastaa seksuaalivähemmistöihin
Lukijan yleissivistykseen kuuluvat sukupuolivähemmistöihin liittyvät termit
Toimittajan yleissivistykseen kuuluvat sukupuolivähemmistöihin liittyvät termit
Olen kiinnostunut käsittelemään aihetta työssäni
Toimituksissa tulisi olla toimittaja, joka on erikoistunut aiheeseen
8. Kommentoi, perustele, vapaa sana.

Aineiston keräyksessä käytetyt hakutermit

drag

hermafrodiitti

interseksuaali

intersukupuoli*

ristiinpukeutuja

sukupuolenkorjaus

sukupuolenvaihdos

sukupuoli*

sukupuoli-identiteetti

sukupuolivähemmistö

transhoito

transihminen*

translaki

transseksuaali*

transsukupuoli*

transvestiitti

*termistä on käytetty monia eri muotoja, kuten -nen ja -suus.